

NA'İM'İN SÂKİNÂMESİ

*Kaplan ÜSTÜNER**

ÖZET

Divan şairlerinden Na'im, 17. yüzyılda yaşamıştır. Üsküdar'da doğmuş, mahkeme kâtipliği ve müderrislik yapmıştır. Şair, doğduğu yerde 1694 yılında vefat etmiştir. Na'im'in Divan ve Gülzâr-ı Na'im mesnevisi olmak üzere iki eseri bilinmektedir. Şairin divanı hakkında bilgi bulunmamaktadır. Gülzâr-ı Na'im anlatıya dayalı bir mesnevidir. Eserde ibret verici bir öykü anlatılmaktadır. Gülzâr-ı Na'im mesnevisinin uygun bir yerinde de hacimli bir sâkinâme kaleme alınmıştır. Sâkinâme yazmanın bir moda haline geldiği 17. yüzyılda Na'im'in de bu modaya uyduğu anlaşılmaktadır. Gülzâr-ı Na'im mesnevisi içinde yer aldığından çok fazla dikkat çekmeyen sâkinâme, edebiyat tarihimizde muhteva ve hacim bakımından önemli bir yere sahiptir. Çünkü sâkinâme, içerik açısından bir sâkinâmede bulunması gereken bütün özellikleri taşıdığı gibi, hacim bakımından da Türk edebiyatında yazılanlar arasında 6. sırada yer almaktadır. Sâkinâmede, zaman zaman bazı tasavvuf terimleri kullanılarak tasavvufi bir hava verilmeye çalışılsa da, eserin dünyevi yanı ağır bastığı görülmektedir. Sâkinâmede en dikkat çekici yön, muhtevada yapılan tasnif denemesidir. Şair, konuları dört ana başlık altında toplamış; her başlıkta ilk önce sâkiye hitap etmiş; daha sonra ise alt başlıklar altında diğer konulara yer vermiştir. Sâkinâme, mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Eserde aruzun hezec bahrinin "Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün" kalıbı kullanılmıştır. Sâkinâmenin toplam beyit sayısı 589'dur. Sâkinâmede, anlatılan konuya uygun olarak yazılmış toplam 6 rubai de bulunmaktadır. Rubailerle birlikte beyit sayısı 601'e çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Na'im, Mesnevi, Gülzâr-ı Na'im, Sâkinâme

NAIM'S SAKINAME

ABSTRACT

Naim, one of the Divan poets, lived in the seventeenth century. He was born in Üsküdar and worked as a district clerk and as a teacher. The poet passed away in 1694 where he was born. There are two known works of Naim that are Divan and Gülzar-ı Naim masnavi. However, there is no knowledge about the Poet's divan. Gülzar-ı Naim is a masnavi based on narration. An exemplary story is told in this work. A voluminous sakiname is written in an appropriate section of the Gülzar-ı Naim masnavi. It is clear that Naim followed the fashion of writing a sakiname that was very popular in the seventeenth century. Sakiname, which drew little attention as it was included in the Gülzar-ı Naim

* Doç. Dr., Harran Üniv. Fen Edb. Fak., Eski Türk Edebiyatı, El-mek: kaplanustuner@yahoo.com

masnavi, has a significant place in our literature because of its content and volume. Because the sakiname includes all the necessary features a sakiname should have and it is the sixth largest written work in the Turkish literature regarding its volume. Although a mystical atmosphere was tried to be created by using terms of mysticism occasionally, it is seen that the worldly side dominates the work. The most intriguing feature of the sakiname is the classification trial of the content. The poet classified the topics under four main headings, addressed the saki first in each heading, and then tells about other topics under subheadings. Sakiname is written in masnavi verse style. “Mef’ûlû Mefâ’ilûn Fe’ûlûn” bahri hecez aruz pattern was used in the work. The total number of verses in the sakiname is 589. There are also 6 rubais written appropriately about the topic told. The number of the verses increases up to 601 with these rubais.

Key Words: Naim, Masnavi, Gülzar-ı Naim, Sakiname

Na’îm’in Hayatı ve Eserleri

Şairin asıl adı İsmail’dir. Şiirlerinde Na’îm mahlası kullandığı için, kaynaklarda İsmail Na’îm Efendi olarak kaydedilmiştir. Şair, Sarı Nâ’ib sıfatıyla da tanınmıştır (Sâlim Efendi 2005, 675; İsmail Belig 1985, 624; Şeyhî Mehmed Efendi 1989, 120-121; Kâtip Çelebi 1941, 219; Müstakîm-zâde Süleyman Sa’deddin Efendi 2000, 426; Şemseddin Sâmî 1996 4593).¹ Şairin bu sıfatla anılması, herkesin takdirini kazanacak şekilde, mahkemede kadı vekili (nâ’ib) olarak görev yapmasından dolayıdır (Şeyhî Mehmed Efendi 1989 120-121). Sarı kelimesinden hareketle, şairin fiziksel bakımdan sarı benizli olduğu söylenebilir. Mustafa Efendinin oğlu olan şair, İstanbul’un Üsküdar ilçesinde doğmuştur.

İlim öğrenmeye meraklı olan Na’îm, medrese tahsili görmüş ve Bâli Efendiden mülazım olmuştur. Üsküdar’da uzun yıllar mahkeme kâtipliği yapmıştır. Çeşitli ilimlerde ve özellikle fıkıhtaki bilgisi anlaşıldıktan sonra, H. 1104/M. 1692’de İskender Paşa Hariç Medresesine müderris olarak tayin edilmiştir (Mustafa Safâî Efendi 2005 607; Sâlim Efendi 2005 675; Şeyhî Mehmed Efendi 1989 120-121). Şairin müderris olması, Sâlim Tezkiresi’nde (Sâlim Efendi 2005 675) “mesrûr” kelimesiyle ifade edilmiştir. Na’îm’in, müderris olduğu zaman, çok sevindiği ve mutlu olduğu anlaşılmaktadır. Şair, müderrislik görevini yaparken H.1106/M. 1694’te vefat etmiştir. Üsküdar’da medfundur (Hafız Hüseyin Ayvansarâyî 2012 94; Nâ’îl Tuman 1999, 1083-4 (4376).

Na’îm’in şairlik yaratılışı “bî-hemtâ” (Mustafa Safâî Efendi 2005, 607) olup, eşi benzeri bulunmamaktadır. Şairin şiirleri “nâzikâne” ve sözleri “âşıkâne”dir (Mustafa Safâî Efendi 2005, 607-610). Na’îm, “mükemmel” (Şeyhî Mehmed Efendi 1989, 120-121) ve “manidâr” (Bursalı Mehmed Tâhir 2000, 448) şiirler kaleme almıştır.

Şairin Divan ve Gülzâr-ı Na’îm Mesnevisi olmak üzere 2 eseri bilinmektedir.

Divan hakkında bilgiye sahip değiliz. Gülzâr-ı Na’îm’i ayrıntılı bir inceleme ile yayına hazırladığımızdan, burada kısaca bilgi vermek istiyoruz.

Gülzâr-ı Na’îm, ibret verici bir hikâyenin anlatıldığı tahkiyevî bir mesnevidir. Na’îm, anlatıya dayalı mesnevisinin uygun bir yerine de hacimli bir sâkînâme yerleştirmiştir.

¹ Kaynakların büyük çoğunluğunun aksine, Safâî Tezkiresi (Mustafa Safâî Efendi, 2005: 607) ve Osmanlı Müellifleri’nde (Bursalı Mehmed Tâhir, 2000: 448) ise şairin “Sarı Nâ’ib-zâde” diye meşhur olduğu belirtilmiştir.

Şair, eserini bir irfan bahçesi ve beyitleri de bu bahçedeki cana can katan meyve yüklü birer ağaç gibi düşündüğü için Gülzâr-ı Na'im adını vermiştir. Eserin yazılış sebebi, dostlara ve diğer şairlere, seçkin ve eşsiz bir eser bırakmaktır. Gülzâr-ı Na'im, H. 1093/M. 1682'de kaleme alınmıştır.

Gülzâr-ı Na'im, mesnevi nazım şekli ile kaleme alınmış bir eserdir. Eser, klasik mesnevi tertibine uyularak, giriş, konunun işlendiği ve bitiş olmak üzere üç bölümden meydana gelmiştir. Bölüm başlıkları Farsça'dır.

Eserde, anlatılan konularla ilgili yahut o konuyu özetleyen rubailer de vardır. Rubailerin toplam sayısı 25'tir. Gülzâr-ı Na'im mesnevisi, 1567 beyitten meydana gelmiştir. Eserde 25 tane de rubai olduğundan toplam beyit sayısı 1617'ye çıkmaktadır. Eserin giriş bölümü, ilk 280 beyittir (1.-280. beyitler). Konunun işlendiği hikâye bölümünün arasında sâkinâme bulunmaktadır. Hikâyenin ilk bölümü 281.-459. beyitler arasında (179 beyit), ikinci bölümü ise 1049-1326. beyitler arasındadır (278 beyit). Hikâyenin toplam beyit sayısı 457'dir. Hikâyenin arasında bulunan sâkinâme ise 460.-1048. beyitler arasındadır (589 beyit). Sâkinâme, içinde bulunan 6 rubai ile birlikte toplam 601 beyte ulaşmaktadır. Bitiş bölümü ise son 241 beyittir (1327.-1567. beyitler).

Gülzâr-ı Na'im mesnevisinde, rubai vezinleri ile birlikte toplam 5 farklı aruz kalıbı kullanılmıştır. Eserde yazılan 25 rubaide ahreb kalıpları tercih edilmiştir. Diğer 4 aruz kalıbı ise, aşağıda gösterildiği gibi farklı sayılarda olmak üzere 14 kez tekrarlanmıştır. Bu kalıplar ve bahirleri şunlardır:

1. Mütekarib Bahri: Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ül (5 kez)
2. Seri Bahri: Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün (4 kez)
3. Hezec Bahri: Mef'ülü Mefâ'ilün Fe'ülün (3 kez)
4. Hafif Bahri: Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (2 kez)

Eserde asıl konunun işlendiği hikâye "Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün" kalıbıyla, hikâyenin arasında bulunan sâkinâme ise "Mef'ülü Mefâ'ilün Fe'ülün" kalıbıyla yazılmıştır.

Şair, farklı vezinler kullanarak ahengi arttırmaya ve tekdüzeliği gidermeye çalışmıştır.

Gülzâr-ı Na'im'in bilinen tek nüshası, İstanbul Üniversitesi kütüphanesinde (T. 3766/5) bulunmaktadır. Eser, bu yazma nüshanın 1.-42. varakları arasında kayıtlıdır. Sâkinâme ise nüshanın 14.-29. varakları arasında yer almaktadır. Yazmanın daha sonraki kısımlarında, Nef'î, Sâbit, Celâlî ve Fehîm-i Kadîm'in Divanları yazılıdır. Toplam 399 varaktan ibaret olan yazmanın baş tarafında kütüphane mührü ve Abdülhamid Ziyaeddin Gülşenî, *Maşallah* ve *Min mütemellikât-ı Derviş Mehmed Tahir* mühürleri basılıdır. Yazma nüshanın tavsifi şöyledir: Nesih hat, çerçeveler ve bölüm başlıkları kırmızı, 193x116 mm. ölçüsünde, 21 satırlı, arkası meşin, üstü ebru taklidi kâğıt kaplıdır.

Sâkinâmeler

Sâkinâmeler,² içkiyi; içki dağıtan veya sunan güzeli; içki meclisini; meclisteki eğlenceleri; yemekleri ve mezeleri; esrar, afyon, enfiye, tütün gibi mükeyyifleri; hânende ve sâzendeleri; sâkî,

² Sâkinâmeler hakkında verilen bilgiler için özellikle şu eserlerden yararlanılmıştır: Çeneli 1972; Karahan 1980; Kortantamer 2004; Karaismailoğlu 1992; Canım 1998; Arslan 2003; Canım 2009; Karaismailoğlu 2009; Arslan 2012. Burada kısaca değindiğimiz sâkinâmelerin, mahiyeti, menşei, Arap, Fars ve Türk edebiyatlarındaki gelişimi, temsilcileri hakkında daha geniş bilgi ve bibliyografya için şu eserlere de bakılabilir: Câvide Lutfî 1931-32; Tuğluk 1941-42; Levend 1984; Levend 1988; Demir 1988; Mengi 1990; Canım 1991; Coşkun 1994; Büyükkarcı 1995; Sarı 1995; Canım 1996;

meclis, şarap, kadeh, mutrib ve nedimin özelliklerini; meclisin âdâbını, örf ve adetlerini mecazlı/tasavvufî ya da gerçek anlamıyla anlatan manzum edebî eserlerdir.

Divan edebiyatının yaygın ve önemli türlerinden biri olan sâkînâmeler, konuyla ilgili folklorik malzemeleri, devrin ahlak telakkilerini, değer yargılarını, zevklerini, sanatkârların hayatı yorumlayış biçimini ve şairlerin hayat tarzı hakkında da bilgi verir. Bu tür eserlerde, hayatın geçici olduğu ve ona bağlanmamak gerektiği gibi öğütler de bulunur.

Sâkînâmeler genellikle mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Sâkînâmeler, müstakil olarak yazılabildiği gibi, mesnevi nazım şeklindeki eserlerin bir bölümü yahut divanlar içinde terki-bend, terci-bend ve kaside gibi manzumeler şeklinde de yer alabilir.

Sâkînâmelerin muhtevasına uygun yazılmış ilk beyitlerin Nizâmî-i Gencevî'ye (ö. 611/1214?) ait olduğu kabul edilmiştir.

Divan edebiyatında, gelişmiş, müstakil bir eser halini almış ve mesnevi olarak başarı ile işlenmiş ilk sâkînâme örneği, Revânî (ö. 1524)'nin İşretnâme'sidir.

XVII. yüzyılda, hem şekil hem de muhteva bakımından en gelişmiş ve en olgun şeklini bulan müstakil sâkînâmeler yazılmıştır. Sâkînâmeler, edebiyat tarihimizdeki altın çağını bu yüzyılda yaşamıştır. Bu dönemde, özellikle Azmizâde Hâlefî (ö. 1631), Nev'îzâde Atâyî (ö. 1635) ve Riyâzî (ö. 1644) gibi tanınmış şairlerin sâkînâmeleri dikkat çekicidir.

Sâkînâmelerin en hacimli (2008 beyit) örneğini ise Aynî (1766-1837) kaleme almıştır.

Na'im'in Sâkînâmesi

Sâkînâme yazmanın bir moda haline geldiği 17. yüzyılda (Çeneli 1972, 427-429; Canım 1998, 45), Na'im de hikâyesinin uygun bir yerine sâkînâme yerleştirmekle bu modaya uymuştur.

Aynî, Sâkînâmesi'nde, İstanbul şairlerini sıraladığı bölümde Na'im'in ismini de zikretmiştir (Arslan 2003, 320). Na'im'in isminin anılmasında, şairin Üsküdarlı olması yanında, yazdığı sâkînâmesinin de etkili olduğunu düşünüyoruz.

Na'im'in sâkînâmesi, Gülzâr-ı Na'im içinde yer aldığından çok fazla dikkat çekmemiştir. Hâlbuki sâkînâmenin, edebiyat tarihimizde muhteva ve hacim bakımından önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü sâkînâme, içerik açısından bir sâkînâmede bulunması gereken bütün özellikleri taşıdığı gibi, hacim bakımından da ön sıralarda bulunmaktadır.

Sâkînâme, hacim bakımından (589 beyit +6 rubai) toplam 601 beyit ile Türk edebiyatında yazılmış sâkînâmeler arasında, devrinde (Nev'î-zâde Atâyî (ö. 1635): 1590 beyit; Riyâzî (ö. 1644): 1062 beyit; Revânî (ö. 1524): 698 beyit) dördüncü, genelde ise (Aynî (1766-1837): 2008 beyit; Subhî-zâde Feyzî (ö. 1739): 700 beyit) altıncı sırada yer almaktadır.

Na'im, zaman zaman bazı tasavvuf terimlerini (b. 843, b. 949, b. 976, b. 1008 vb.) kullanarak sâkînâmesine tasavvufî bir hava vermeye çalışmıştır. Tasavvufî bir renk katılmaya çalışıldığı ve tasavvuf motifleriyle süslenerek derinlik verilmeye gayret edildiği sezilse de, sâkînâmenin dünyevî yanı ağır basmaktadır. Kelimeler, tasavvufî anlamlarından ziyade gerçek anlamlarında kullanılmıştır.

Na'im'in sâkînâmesinin en dikkat çekici yönü, muhtevada yapılan tasnif denemesidir. Şair, konuları dört ana başlık altında toplamış; her başlıkta ilk önce sâkîye hitap etmiş; daha sonra ise alt başlıklar altında diğer konulara yer vermiştir.

Kortantamer 1997; Abdulkadiroğlu 1997; Uludağ 1997; Açıkgöz 1998; Arslan 2000; Kaya 2000; Çınar 2002; Köksal 2005; Kuzubaş 2007; Okumuş 2009; Büyükyıldırım 2009.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Mesnevi nazım şekliyle ve aruzun hezec bahrinin “Mef’ûlü Mefâ’ilün Fe’ûlün” kalıbıyla yazılan sâkinâmede, anlatılan konuya uygun toplam 6 rubai vardır. Sâkinâmenin toplam beyit sayısı ise (6 rubai+589 beyit) 601’dir.

Sâkinâmenin Muhtevası

Sâkinâmenin muhtevasını şu şekilde özetlemek mümkündür:

Sâkinâmenin Başlangıcı (1.-27. beyitler)

Sâkinâme, “i’câz”ın tercümanı olarak nitelenen kaleme hitapla başlar. Kalem, muradın ahengini bildirir. Kalem, beyan ilminin şarabının sarhoşu ve gam ağrısının çekenidir. Gönül sırlarını insanlara açıklar. Maksadı söylemede hazır cevaptır. Şarap ne kadar sarhoş etse de, dostlar onu çaresiz halde bırakmaz.

Ey mânâ bahçesinin çimenliğindeki servi! Komşuna bak, onu iyi koru. Gönül, nazla salınışın yaygısı; göz ucuyla bakışın hasret çekenidir. Şeref verip çare bul. Niyazın gül bahçesi suya kansın. Sen beyan ilminin sohbetinin sâkîsi ve ebedi safa meclisisin. Bir yudumun ile dünya kendinden geçmiştir. Tedbirin ile bu meclis serbest hareket etmektedir.

Ey can! İrfan meclisi düzenlenince sen onun mutribi oldun. Gönül, can ile sazın sesinin esiri ve arkadaşın oldu. İkbâl kadehinin feyzinin seli, bu bahçeye hal neşesi verdi. Sen, güller gibi suya kanınca, maarif gül bahçesi de suya doydu. Sen, gül bahçesine gülün sultanı oldun. Gönül de gül bahçesine bülbül oldu. Halime bak. Bana çare bul. Güzel bakışla gönlü okşa. Beni gam köşesinde ağlatma. Bana çok sadık arkadaş ol. Sonsuz bir vadiye düştüm. Vatanımı bıraktım. Çöllere düştüm. Heves gamının sevdasına kapıldım. Zavallı bir garibim. Maksadına kılavuzluk yap. Gurbetteyim, aşinalık et. Senin gibi gamı def eden ve teselli veren olmaz. Kimse bana bunda sevgili olmaz. İyilik ve cömertlikle yardım et. Gam evimi, içkiyle şenlik yurduna çevir. Tevekkül sevdası himmet etti. Ne yüzle suret bulacağını da bilmiyorum. Kulunu unutma!

Sâkiye Birinci Hitap (28.-57. beyitler)

O, zamanın ay parçası gibi, zariflerin sohbetinin ay ağılı oldu. Meclis ehline, gece gündüz murat güneşinin ışıklarını saçtı. Naz eteği, saçları gibi niyaz kemerine uçtu. Servi boyuna nazlı salınış verdi. Sofra tertibine himmet, şarap meclisine de hürmet etti. Sohbet, işlerin tedbirine ve dostlara hizmete bütün gücünü harcadı. Sâkiye şu şekilde hitap etti:

Ey Cem nişanlı ve şevketli sâkî! İşret meclisinin devrinin İskender’i! Kadehini eline al. Adalet et. Aynana bak. Keramet göster. Gönül, tedbirin ile emin ellindedir. Gam askerleri uzak ve yakın olsa da, sen gam işlerine çare bulursun. Sen âşığın gönlünü okşarsın. Ben gam askeriyle pençeleştim. Onu bilmem ama payımı üleştim. Allah’ın yardımının zafer sığınağı, bir şarap kadehiyle fırsat oldu. Gam, cana ansızın gelen afettir. Şarap ona ebedi devadır. Ben âlemi tamamen rüya anladım. Gözümü açtım, şarap gördüm. Kadeh, benim için canımın sevgilisi, ebedi feyzin sermayesi oldu. Kadehe yemin ettim, söz verdim. Onun yoluna can feda olsun. Eline, o ay ve güneşin kışkırdığı, meclis ve meclis yerinin süsünü al. Cem’in gittiğini hatıra getirme. Kadehin dönmesi onu hatırlatır. İşinle feleği helak et. O güneşi, hilalin kucağına ver. Temiz ayın devri görülsün. Cefa ve gam defteri dürülsün. Kadeh atını ileri yürüt. Bu ham atın yürüyüşünü aç. İçkiyi ardı sıra akıt. Cana, “hoş geldin” ikramında bulun. Devrin gamını def et. Gönül aynasına müjde odur. Eline kadehi al. Saf gönüllü ol. Usulün hükümlerine yardım et. Eski kanunlara uy. Tedbirin güzelliği belli olsun. Çalgıcılar ile el birliği yap.

Ey sırdaş ve gönül okşayan çalgıcı! İsteğimin nağmesiyle dost ol. O saz, canın tercümanıdır. Gönül, ona nüktedan dosttur.

Turkish Studies

Tamburun Sıfatı (58.-70. beyitler)

Tanbur, gönül erganunudur. Teli, can damarına ilişiktir. Yer ve göğün sırlarını anlatmaya, ince ve kalın teli yeter. Sırların gemisidir. Yiğit kaptanı ise gönüldür. Erguvan denizinin kayığıdır. Onu anlatacak söz bulunmaz. Hevese uygun günlerdir. Heves anları, safa zamanıdır. Onu kucağına al. Dostlar ile raks et. Ayaklarını yere vur. Bir peşrev çek. Sihirbaz gibi büyüleyici ol. Can ve gönüller, senin izinden gitsin. Şarkıcıya yeni girizgâh göster. Mızrabına tiz işini göster. Uygun makamı çal. Eğlence çeşitlerine başla. Çeng ve ney sana arkadaş olur.

Neyin Sıfatı (71.-74. beyitler)

Ney, Mevlevi canın dostu ve irfan Mesnevisi'nin okuyucusudur. Neyin delikleri, can gözüdür. Gönül sırları, ona hep açık şekilde görülür. Meclise her an can esintisinin sevincini veren bir sevgilidir.

Nefirin Sıfatı (75.-77. beyitler)

Bu boru ona arkadaş olsaydı sur, girift ve mansur gibi müzik aletleri olurdu. O övülecek etkili nefir nerede? Gam nefretini ondan söylüyor. Her nağmesinin sarhoşu candır. Sanki tüfeğe ağızdır.

Çengin Sıfatı (78.-80. beyitler)

Çeng, sıkıntının def edilmesi için, gam yükü ile eğrilmiş vaziyettedir.

Kemanın Sıfatı (81.-82. beyitler)

Okunu kemana gizlediği zaman, gökyüzündeki kokuyu gözler. O temiz gönül, bu şekilde her tarafa koruyuculuk eder.

Kanunun Sıfatı (83.-86. beyitler)

Kanun, safa ve eğlence sayfasıdır. Vefa nüshasının baş levhasıdır. Hikmet ehli o nüshada efsun, tılsım ve işret hazinesi bulmuştur. Dert ve gamın devasını arama. Şifa duasını Kanun'dan oku. Kanun gibi hikmetli bir saz olmaz.

Santurun Sıfatı (87.-88. beyitler)

Santur, azmin inişinin talimini olduğu gibi gösterir. Santurun her satırı, demir kalem ile gizlenmiştir.

Musikarın Sıfatı (89.-91. beyitler)

Musikar ile aynı dili konuş. Nağmelerin sırrına tercüman ol. Musikar, cennetteki Kevser havuzu ve can çeşmesi gibidir.

Defin Sıfatı (92.-99. beyitler)

Ele, def ve kurallarını alsınlar. Meclis, defin derecesiyle değer kazandı. Def, ferahlama nüshasıdır. Ey okuyucu, defi elde tutma. At, tut. Çünkü felek senin emrine amade olmuştur. Hükmü, hep iki uğurlu yıldızla yaklaşmaktır. Çevresi şerefle süslenmiştir. Lezzeti elde edip, kadeh güneşinin parlaklığına tut. Ganimet olarak, rast ve taksim fırsattır.

Nağmenin Sıfatı (100.-127. beyitler)

Gönlü susamış nağmeye izin ver. Can aynasında suret bulsun. Nağme, can ışıltısıdır. Eseri görünür fakat kendisi gizlidir. Nağme, can incisinin dalgasıdır. Dostların gönlü ona sahildir. Su ile aslına hoşluk ver. Heves bahçesini taze kıl. Post yırtığı nasıl üzüntü duymasın. Çünkü o nağmeleriyle dost dost diyor. Her taze nağmenin uzaması, üzüntüye karşı bir süngü olur. Gönül,

Turkish Studies

gam düşüncesiyle doludur. Elem sevdasıyla sessizdir. Zorunlu olarak bir vadiye düştü. Değme makamlarda durması olmaz. İşi, garip bir nakıştı ki feleği hayrete düşürdü. Hicaz ve ısfahan makamlarını dinlese, başkasını dinlemez. Bazen ırak makamında rast söylüyor.

Ey okuyucu, sen bildiğin muhayyer ile ol. O ay gibi güzeller hatırlansın. Durma, ateşli gazeller oku. Bu düzenlediğimiz meclise her zaman gelmez. Naz etme yeter. Çünkü bizim şevkimiz var. Bu meclisin gül bahçesi bülbül ister. Gül, su sesi ister. Bu gül bahçesi, safa gül bahçesidir. Her goncası vefa kokusudur. Bu, gönlün birleştiği sohbetir. Merhaba denilip geçilecek topluluk değildir. Bu meclis, o can meclisinin yeridir. Her kadehi, kanın heba edilmesidir. Bu meclis, dokuz feleğin kıskandığı bir meclistir. Kadeh gibi gönlü saf gerekir. Meclis ehline ar namus anma. Bize öyle mum ve fanus olmaz. Sen bildiğini durmadan yap. Sevgili dostlarda zorlama yoktur. Bundan sonra daha durmak olmaz. Her zaman kişi böyle vakit bulmaz. Bahar zamanı, gül mevsimi ve şarap iştretinin safa günleri, kadehin dönmesi ile felekte nasıl olur, göster.

Sâkiye İkinci Hitap (128.-130. beyitler)

Ey sâkî! Bu meclisten gidelim. Gül bahçesinde güzel yerler görelim. Bu, gül bayramının resminin mevsimidir. Hep şarap meclisinin dedikodusudur. Bahar sultanı ve mutlu baht, dünyaya nevruzun hükmünü gösterdi.

Baharın Sıfatı (131.-134. beyitler)

Gül ve laleler her tarafı süsledi. Letafet dolu her taze gül, ağzına kadar dolu bir kadehe iştettir. Her yeni açılmış gonca, suya kanmıştır. Saf şarabı içirir. Her eğilmiş gül fidanı, eldeki kadehe alamettir.

Çiçeklerin Sıfatı (135.-145. beyitler)

Çiçeklere gaflet göstermek insaf değildir. Karanfil, kadehin ağzına kadar dolmuş hali gibidir. İsa nefesli eser, buhur-ı Meryem kadar neşeli oldu. Nergis, dostları böyle gül bahçesinde meclis halinde bekler gördü. Menekşe şevkle mest olup, endamına titreme düştü. Çiğ tanesi bu iyiliği bahçeye verdi. Gönlünün siyahlığını lale gibi yaptı. Her gün bu coşkunluk ve şenlik akşamdan sabaha kadar sürmektedir. Gülün görünüşü, sümbülün ıstırabını bir derece mest etti. Şakayık, öyle bir coşkunlukta ki ayık olan onu görse sarhoş olur. Yasemin, bu feyiz yerinin sarhoşu olup, külahını göğe atmış. Çiçekler bu feyze zuhur yeri oldu. Altından yapılmış kadehle göründü.

Ağaçların Sıfatı (146.-157. beyitler)

Bağ ve gül bahçesindeki her servi, sarhoşça sallandığını haber verir. Çınar daima elini uzatıp, gül seyrine davet ile ayakta durur. Gönül çekici bu vakit ele girmez. Gönül, gaflete uğramışlara ateş dolu bir yer oldu. Gül bahçesini süsleyen rüzgârın seyri, bahçeyi تنها avladı. Bak! Bahçenin zevki onu mest edip almış. Sanki aralıkta ayağı bağlı kalmış. Her tarafa ilkbahara ait bulut, müjde veren insanlar uçurdu. Bu durum ırmağa yansıdı. Kıyıya geçmeye can attı. Her çimenlik alanı parlak ayna gibidir. Balık kokusu orada zambak gibi kokmaktadır. Çimen denizinde sanki zümrüt gibi susam ağacı oldu. Fidanın bütün yükü kadeh, yaprağı hançer gibi oldu. Söğüt ağacının gölgesi gül bahçesine yayıldı. Güneş, iyiliğine susamış oldu. Gölge, bağda devlet gibi Hüma kuşunun gölgesine yer bırakmadı.

Kuşların Sıfatı (158.-162. beyitler)

Kuşların sesi, güzellik bahçesini şarkılarla doldurdu. Her biri, şarap meclisi misali, istediği havada ötmektedir. Bülbülün tatlı nağmesi, can kulağını kapladı. Dönen feleğin isteği üzere, gül renkli kadehin sakin olması uygun olur mu?

Turkish Studies

Sâkînin Niyazı (163.-183. beyitler)

Ey sâkî! Kırmızı dudağınla kadehe parlaklık, güç ver. Bakışının gücünü kadehe sal. Sarhoşları saçak saçağa düşür. Dostlar, safa meydanına tek tek gelip halka oldular. Yanağının ışıltısı ile kadehin feyzi, beraber gezsin. Eline şarap kadehini al. Bu şevk ile dünyaya gücünü göster. Elindeki dolu şarap kadehlerini, rintlere ver. Kadehte gül ya da şarabın yansıması vardır. Dostlarını, şakalarıyla güldür. İhmaline gül razı olur mu? Yanağının ışığıyla kadehi tamamen parlat. İçki âlemi, hükmünü bulsun. Kendi elinle kebabı gör. Gönüllerin perdesini kaldır. Ayna, elinde kadeh olsun, İskender'in gönlü seni kıskansın. Bu bahar faslı, dünyanın parçalarına yansıdı. Bütün eşya harekete geldi. Şarabın feyziyle sanki su akmaya başladı. Bu cümbüş, bu âlemin neşesi ve bu âlemin genişliğinin parlaklığı... Hepsi şarabın şevk ve sevincidir. Gönül, yabancı ve tanıdığa düştü. Bu gül renkli kadehin devrinin isteği, safa gül seyrine gayret verdi. Ey sâkî! Cömertliğin sürekli olsun. Emel devrinde isteğine kavuşasın.

Şarabın Sıfatı (184.-197. beyitler)

Şarap, daima himmet verir. Şarap meclisine hürmet et. Şarap, ruh âleminin parlaticısı, can güneşinin ışığıdır. Her şey gönül düğümüne konuldu. Şarap onun efsun ve tılsımıdır. Şarap, zamanın beşinci küresidir, ebedi feyzin sermayesidir. Kadehin şerefli süsü şaraptır. Şarap, mutlak cevherdir. Şarap, akıl âdetini yırttı. Aşığı can olursa layıktır. Şarap cisimleşmiş kuvvet olmasa, gam Rüstem'i evet der mi? Şarap her kime feyiz verse, Anka ona sinek kanadı olmaz. Asma kütüğünün değeri, şarabın kıymeti ile yüceldi.

Habab/Kabarcığın Sıfatı (198.-208. beyitler)

Su kabarcığının parlaklığının edasını gör. O kadehin kabarcığı ayna gibidir. Sanki Cem'in gözünün kabarcığıdır. Kadehteki damlacıklar sanki şarap içenlerin tacıdır. Coşkunluğu ile ayağı yere değmez. Dünyanın güneşine baş eğmez. Bir nefes, sabah içkisi ve Nuh'un ömrü, nazarında birdir. İşinde gökyüzünü, kandil eder; güneşin mumunu ve ışığını saymaz. Kadehin damlacığı, feleğin kıskandığı bir şeydir. Güneş, kadehin bir benzeridir. Kadehin dönüşü ikbal ile olmuştur.

Şarap Damlasının Sıfatı (209.-216. beyitler)

Kadeh, gökyüzü meclisinde dönse, kapı bazen güneş bazen bulut olur. Parlak yıldız gibi düşünce, gam şeytanı ondan kaçır. Ay, gökyüzünün meclisi ve kadehi; damlalar ise yıldızlar gibidir. Her damla, şaraptan ortaya çıkar. Onun yansımasıyla kalp sevinç bulur. Coşkun kırmızı kaynak kadehtir. Daima parlak ışık saçır. Kaderin kılıcının beyazıdır. Kadehine onun kanı damlar. O, denizlerin kıskandığı bir damladır. Bir zerresine güneş bile hayrandır.

Şarap Yudumunun Sıfatı (217.-226. beyitler)

Şarabın son yudumu, toprağı son durak yapar. Felekler, eğlencenin âşığıdır. İşi, daima şarabın feyzi iledir. Yudum her zaman yere düşer. Yudum gibi ayağa düş de bayağı ol. Tortu, yuduma arkadaş olmasaydı, feyiz ile inci saçmazdı. Yudum ve tortu gibi, kadehte arkadaş olarak kalırsan gam olmaz. Dertliye, gönül gıdası bulmuştur. Külhani Layhar'ı gör.

Gönlün Sıfatı (227.-229. beyitler)

Bu değeri veren hep gönlüdür. Gönül, hakikatlerin anlayışının vesilesidir. Zamanın eserlerine başlangıçtır. Âlemin devrinin merkezidir. Ortaya çıkmasıyla insan olmuştur.

Aşkın Sıfatı (230.-234. beyitler)

Gönül, zuhur edenlerin ortasında olmasa, aşkın değeri temiz olmazdı. Bu dünya, aşk ile sürekli bayındır haldedir. Aşk, eğer hükmünü ispat etmezse, bu harabat bayındır hale gelir mi?

Turkish Studies

Gönül, aşk ile ezelden beri aynı nefesi solumaktadır. Başkaları onlara tembellik sebebidir. Aşk ve gönlün elinden feryat ediyorum. Bunların dilinden anlayan kimdir?

Riyâzî'ye Tariz (235.-238. beyitler)

Şair, Riyâzî'yi boş sözler söylediği, acele ettiği, inişli çıkışlı bir yol izlediği ve araştırmaya dayanmadan şiir yazdığı gibi konularda eleştirir.

Sâkiye Üçüncü Hitap (239.-242. beyitler)

Ey sâkî! Yıllanmış şarap nerede? Öfkelenen, aleni çıplak olur. Sultan ve fakire feda ettiren şaraptır. Şarap içen, kaynaktan bir cevhere erişince, can ve cihandan geçer. Şarap, parlak güneşi dahi kıskandıracak bir özelliğe sahiptir.

Sâkînin Niyazı (243.-251. beyitler)

Sineni aç. Meclisi aydınlat. İçki âlemi sebeplerle olmaz. Kırmızı dudağınla kadehe süs ver. İlkbaharın süsünü göster. Sineni gül bahçesine çevir. Ünlü ressam Mani dahi aynanı kıskansın. Eline kadehi al. Döndürmeye başla. Kırmızı dudağının aksiyle, kadehe narçiçeğinin küpesini tak. Saçının kapalılığı, yeni yetme gibi olsun. Bahçenin parlaklığını bayram üzerine bayram kıl. Kadeh bazen elde dursun bazen dönsün.

Raks Edenin Sıfatı (252.-279. beyitler)

Kadeh kırılırsa ne olur? Destin'in eteği işe hemen hazırdır. İşitilmemiş bir oyuncak olan fincan, can ve gönül gözünü hayran etsin. Başını kaldıran sürahi, senin yolunda yüz sürmeyi, sana hizmet etmeyi yiğitlik sayar. Kâküllerini dağıtıp, eğlence yerinde raks et. Eline naz çarpareisini al. Vücudun parçalarını yukarı kaldır. Bulunmayan şal, başlığın olsun, dünyanın güneşini ışısız hale getir. Çevrene iltifat et. Dizini sabit et, çök. Naz ile sallan. Çarhın mihverine devranın kıskanamı ol. Sevginin her narası, ta feleğin yüreğini oynatsın. Sarhoşların gözleri ve mestane bakışları, sana baktıkça can ve gönülleri harap olsun. Kıvrımlı gerdanın her cilvesi, akıl ve gönül oyuncağıyla oynar. Garip vaziyet, gösteriş, bilgi, düşünce ve akıl birbirine uymaz. Canını veren onu görse de doymaz. Altın kemerli bel, canımı kıl haline getirdi. Bu nedir? Coşkunluk olsun. Belini kucaklamak yetmez mi? Nur gibi ışık saç. İşretin yerini yapıp dur. Kâküllerini fesin altına alıp, kadehi gül suyu ile doldur. Sarhoşluğu bahane buldum. Ayağının toprağının âşığı oldum. Kadehi ele al. Zaman uğurludur. Doldur içelim ki zaman bu zamandır; dem bu demdir. Günler çok kısadır. Sürekli çalış. Günlerin kıskanacağı bir gün görelim. Kadeh uğruna meclisten çıktık. Felekten yine bir gün çaldık.

Gecenin Sıfatı (280.-302. beyitler)

Gülün seyri ve gül renkli kadehin zevki... Yine kaldık bunda. Akşam oldu. Ey güzellik kölesinin sultanı Hüsrev! Şirin'in atı Gülgün'a vur da hızlı gitsin. Gönül, şevk binicisinin atı Şebdiz, sana arkadaş oldu. Geceyi gündüze katalım. Gam casusuna yetişip tatalım. Bu, gece mi yoksa sırmalı gölgelik mi? Nevruz onu işret ehline kurmuş. Bu, gece mi yoksa canın rahatı için uyku mu? Bu, gece mi yoksa hurilerin gözü mü? Bu gece bize ne denirse densin. Öyle bir eğlenelim ki felek beğensin. Gecenin mehtap ışığında kadehin dönmesi, sevgilinin hayali, gönlün halveti ne güzeldir. Değerini bilen yanında bu gece, düzenlenmiş bin vuslat gününe değer. Bazen gel, bazen denizin kıyısını seyret. Şarap meşalesiyle balık avı yap. Güneş, deniz kenarında içki âlemi, temiz dostlar ve ay ışığı zevki... Rintlerin meclisi tertiplene. Erkan hep yerli yerinde dura. Eğlenceyi uygun şekilde yorumla. Vefa merasimini yerine getir. Toprağa yansıyan ay ışığıdır. Gökteki kırmızı fanus şahanedir. Güneş gibi kadehi ele al. Gece parlayan o yakutu seyredelim. Gece sohbeti, bayram günü gibi neşeli olsun. Bahçenin havasına güzel bak. Dimağa feyiz verir.

Turkish Studies

Rutubetin Sıfatı (303.-310. beyitler)

Dimağda bönlük varsa, şarabın gücü ile rutubet gider. Gül bahçesinin havası o kadar güzel ki parlak mum bir laleye döndü. Bakışlar güzel havadan dolayı şaşırılmış vaziyettedir. Gözlerden salkım saçak oldu. Dünyayı parlak güneş gibi içki âleminin feyzi doldurdu. Sâkî, bu güzelliği görünce, şarabı yağmur gibi yağdırır. O can gül bahçesinin esintisi, dostların havasına uyku getirdiğini bilmez.

Sarhoşların Uykusunun Sıfatı (311.-323. beyitler)

Sarhoşlara rahat ve uyku hücumu, ümitsiz ve minnetsiz nimet gibidir. Basit bir feyiz ilham etti. Ruhun nefesine sonsuz hüküm verdi. Gönül gözü, can ışığına kavuşunca, bu seyri unuttu. Şarap, yalancı sabahın parlaklığı oldu. Gözün seyretmesi kayboldu. Orada kim safa uykusu uyur. Bir iki şarap kadehi görsün. Dostlara güçsüzlüğü erişince, bir iki boş kadeh döndü. Gece, sıkıntılı meclisin eğlencesi oldu. Sâkînin kadehi elde kaldı. Cömertliğin zamanını sabaha saldı. Bir iki kadehle sarhoş oldu. Her an aynı safa meclisiyle olunca, fitneci göz uyku gözetir. Sâkî, gözünü aç. Gaflet uykusu, gönül sahiplerine pişmanlık verir. Bu nazarı olmayan feleğin dönüşüdür. Dönmesinin tekrarı, uyku eseridir. Eline içki kadehini al. Sabahın açılacak zamanı geldi.

Sabahın Sıfatı (324.-348. beyitler)

Sabah, mutluluğun yansıması oldu. Güneşin doğuşu ile fala bakılma zamanı geldi. Meclisin yeme içme ve eğlenme zamanında fal açılın. Ten mülküne idare bağı verme. Emrin ile tekliften muaf kıl. O hükümlerle, gönül şehri teslim edilmiş. Ona gam hastalıkları salınmaz. Kadehin güneş gibi ışınlarını sal. Sabahın lezzetinin parlaklığını ver. Kadeh güneşi ışık saçsa, gam yarasası çabuk uçar.

Ey sâkî! Hayırlı sabahı başla. Dünyanın başka şeylerini hatırlama. Güneş ülkesine ışık saç. Başkalarının gölgesi aşağıda kalsın. Gam acısı ile ölenler, zerreler gibi harekete gelsinler.

Ey iştret feleğinin zirvesi! Yanağının sevgisi ile her taraf letafet doldu. Gönül aynası bin parça oldu. Bir günün, bin zayıfın olsun. Mahmurun gönlünü al. Âşığına bazen yardım et. Sen haline bak da haberdar ol. Helak olmasının ilk sebebi sensin. Yine de tedarikini mükemmel gör. Gönül kadehinin kararsızlığı oldu. Önceden sanki baş ağrısı yoktu. Şarap kadehi parıldayış verince, baş ağrısını hatıra getiren kimdir? Baş ağrısı düşüncesini bırak, üzülme. Zaman geçer, fırsatı kaçırma. Bu meclise gelip gidenden, baş ağrısından kurtulan kim oldu? Zamane insanları yeme içme düşüncesindedir. Baş ağrısı bir bahanedir. Akıl ve canın gıdası şaraptır. Onun iştahı baştadır. Humarın uyuşukluğundan adalet bekleme. Kalbin kuvvetine yardım et.

Hamyaze/Esnemenin Sıfatı (349.-355. beyitler)

Kuruntu esnemesine gönülden düşme. Gam okuna karşı göğsünü ger. O sersemliğin ortaya konması, esneme değildir. Aslan gibi gıdasına karışıklık eder. Sarhoşlar, aslan gibi sunarsa ne olur? Dostlar ona aslan sütü derler. Mahmur olup saf şarabı iç. Kadehin dönmesine cevap ver. Ey gül renkli kadehin bakışının sertliği, ham hayale meftun olma. Tasavvurlarını dışarı çıkarmaktan ve sabit olmayan endişelerden vazgeç.

Şarap Meclisine Rağbet Ettirme (356.-372. beyitler)

Teklif bakıp duraklama. Hali vakti yerinde ol. Zahmete girme. Kadehle aynı meşrepte ol; insan o demektir. Şarap meclisine gel; âlem odur. Dünya bu konuda ittifak etmiştir. İnsan bunun benzerini bulamaz. Irmağın akan yakut gibi suları, çeşmeliğin erimiş madeni gibidir. Mecliste, çırası nurdandır. Havuz ve kadehi ise billurdandır. Gece gündüz kuralından uzaktır. Artık ne desem yeridir. Sabah akşam, ardı sıra sayısız parlak ay ve güneşi dolaştırır. Sâkînin gül yanağı, dudağı ve kadehin ittifakı sembol olarak yeter. Bir kez hele onu göreydin. Dünya ve canını hatırlamazdın.

Turkish Studies

Şarap meclisinde ne olduğunu bildinse, sonunda seni bu kayda uğratar. Mademki sende can ve gönül var. Gam tuzağının dönmesinde seni avlar. Bir gün olur ki sözüme gelirsin. Bu vakti boş geçirme. Sen bilirsin. Gam düşüncesini bırak. Hatırla, sana ne verdi? Hitabın mazmunu açıktır. Onu gözden geçir. İhmal etme. Sonuç olarak, gönülde ikbal kederi kalmasın.

Sâkiye Dördüncü Hitap (373.-375. beyitler)

Ey Sâkî! Kadehi yine eline al. Gönül yarasına deva ol. Beyne kuvvet ve feyiz; kadehe izin ver. Karışıklıkları ortadan kaldır. Bu dünyanın hükmüne ferman getir. Feleğin zıt olmasına alınma.

Yasak ve İzin İşareti (376.-390. beyitler)

Yasak zamanını hatırlayınca, rindin eli ayağı kesilir. Dünyanın gamına üzülme. Vakti, eğlence ganimeti bil. Bu dünyada gamsız gün olmaz. Mecliste kadehin son yudumunu kim gördü? Eşyada maksadın aynılığı ve zıtlığı, şüphesiz bir ile var olur. Meyhaneye kapı yapan usta, onu açıp kapamakla inşa etmiştir. Yarım yamalak yasağı bazen hoş gör. Çünkü münakaşa izni bazen hoş gelir. İrfana tasarruf yolu bulan, zıtlıklarla bilgili olmuş. Arif olup, can sohbeti yap. Ey seçkin dostlar! İrfan budur. Dünya endişesinden vazgeç. Kazancın azını çoğunu bırak. İlahi kader her ne verirse, gönül ehli ona rıza gösterir. Gününü gaflet ile geçirme. Sonun pişmanlık olacağı bellidir. Bu dünyada herkes lezzet almaz. Her zaman bu vakit böyle kalmaz. Bu nakışları görüp aldanma.

Dünyanın Geçiciliği (391.-409. beyitler)

Nevruzun aydınlık kokusu, kışın arkasından gelir. Yağmur ve karın yağması, bu bahçeyi elbette yavaş yavaş talan eder. Ey sevgili! Elin başına değerken başka düşünceleri bırak. Onlarla başa çıkamazsın. Çok başlıdırlar. Gururlu olma. Bu felek sofrası yaratılalıdan beri, birçok üstat onunla görüştü. Onun yüzüne gülmek, uygun gelmedi. Padişahların başına taçlar dar geldi. Bilgili geçinen dahi saygınlığını yitirir. Zamanıdır. İşretin eğlencesini sür. Sonunda çok ömür süreyim deme. Ağlayıp sızlayan, sırdaş gibi göründü. Sırrı bilen birçok kişiyi ağlattı. Sen bu an kadehin resmini gözle. Ona her an baş bağlamak olmaz. Bu meclis, sonunda harap olacaktır. Bize şarap sun. Ne olursa olsun. Yarın üzüntüsünü bırak. Gün bugündür. El âlem ile gelen düğündür. Elinde şarap kadehi var olsun. Ey gül! Dünyayı yok yerine koy. Sâkinin aşkını bir kadeh gibi gören, bu dokuz kat feleği gözüne almaz. Cömertlik hazinesinin hazinedarı; himmet ülkesinin hükümdarısın.

Sarhoşların Gözyaşlarının Sıfatı (410.-428. beyitler)

Zamanıdır. Cömertlik et. Sarhoşların feryat koparan şarap meclisi, zamanın ikbaline uygun oldu. O gözyaşı meclisini bazen resmet de, gözümde güneş ve ayın parlaklığı kalmasın. Sarhoşun yüzüsu, o gözyaşıdır. Ezel meclisindeki sohbeti hatıra getirir. Gönül gül bahçesinin ilkbaharı, o gözyaşından yardım aldı. Kadeh gözyaşını elde etse, onunla feyiz yağdırır. Bu halet ile şarap içen rint gibi, imbik dimağını coşturur. O damla buna kavuşunca, bin şaraptan daha kâmil oldu. Deniz kadar günahı da olsa, her damlası özür diler. Bu hali hatırladığım zaman, gözüm şebnem gibi yaşla doldu.

Ey sâkî! Dünya düşüncesi bizi bizden aldı. Sen de eline billur kadehi al. Dünyaya ibret veren, o kadeh gibi itibari aynadır. Gökyüzünün durumu ve feleklerin sırrı, çok şarap içilerek anlaşılır. “Bu şu” düşüncesine bakma. Şarap sun. Belki yetişir. Serçeden korkan darı ekmez. Şarabı korkusuzca içelim. İki âlemin sarhoşları anlaşılınsın.

Zahide Hitap (429.-432. beyitler)

Zahidin yermesi ile bize bir şey olmaz. Akıllı insan, iyiyi, kötüyü ve başkasını ne yapsın? Herkes ne yaparsa kendine yapar. Zahit, âlem bir sayfa gibidir. Sen bildiğinle güzel vakit geçir. Senin anladığın durum, bu değildir. Ben sana birçok delil ortaya koyabilirim.

Turkish Studies

Vaize Hitap (433.-436. beyitler)

Vaizin isteği ne ise bulsun! Bizi anmış, zikri hayırlı olsun! Sarhoşları diline dolamasa, söz söyleyecek laf bulamazdı. Ey mutsuz ve asık suratlı vaiz! Sarhoşlara bu adaletsiz öfken nedir?

Nâsih/Öğüt Verene Hitap (437.-453. beyitler)

Ey nasihat eden kişi! Suyu okutup içersin. Sırat köprüsünden çabuk geçersin. Git, kendi Kevser şarabını iç. Şarap kadehine dokunmadan geç. Nasihatine şarabı karıştırma. Bize nasuh tövbesi yeter. Sen bizimle tövbe kaydı çekme. Her lezzetine bin tane Kâbe sevabı var. Sarhoşluk, kurtuluş yolumuzdur. Tövbe, bizim ıstılahımızdır. Ey şeyh! Bu rintlere sataşmak nedendir? Allah'ın bağışlaması senin reyinle midir? Ey ham tabiatlı! Haddini bil. Kadeh senin ağzının kaşığı değildir. Şeytana uyup bize bulaşma. Kadehe çok fazla dolaşma. Sürekli günahıma girme, bırak. Kadehi, meclisin süsü yapma. Şarabı ağzına alma, hatadır. Dilini kes, başına beladır. Senin elinden meyhaneye kaçmışız. Tek kurtulalım senin dilinden. Lüzumsuz isteklerin bizi öldürdü. Sağlık ile git. İsteğin nedir? Bilginin çok olduğunu kabul edelim ama bir kadehimize bile tahammülün yok. Sen kadehle arkadaş olamazsın. Rintlere ne verdin ki alamazsın!

Şahne/İnzibat Memuruna Hitap (454.-471. beyitler)

Ey inzibat memuru! Rintlere bütün cefayı etmek yeter. Bu akılsızlığın tekrarı nedir? İnsanlığın iltifatı yok ise, nöbet kuralının nizamı da mı yok? Ey zalim, bencil ve aşağılık! Senin elinden yeter. Tutmak istersen, işte etek! Alakasız yakayı tutma bırak. Yasaklaman bize kamçı oldu. Şarap içmemize bahane oldu. Sen duruma vakıf iken, ağlayıp sızlamaya sebep nedir? Bu aşağılık adamın cefası, ne zamana kadara sürecek? Zarif insana eziyet etmek insaf mıdır? Çok fazla laubali olma. Bazen de ihtimali elden bırakma. Başkasını, nasıl olsa hemen görürsün. Bir gün yakayı ele verirsin. Kibri bırak. Cahillere haksızlık etme. Kaderin hükmüne razı ol. Allah sana insaf versin. Hakk'ın fazlı, bir gün erişsin. Hakk'ın feyzinin kadehi seni sarhoş etsin. İşin sonu hayrolsun. Allah yardım etsin.

Hakikatin Söylenmesi (472.-495. beyitler)

Ey sâkî! O gönül çeken şarap nerede? Dudaklarım suya hasret kalmış. Şarap, gamın feyzini parlatır. Can, onun esiri oldu. O, Hızır gibi cana can katar; sonsuzluk verir. O, sonsuz neşenin feyzidir. O bilinen dilin ağdalı konuşanı, yani o görünen feyzin vesilesidir. Meyhanesi aşk, kadehi candır. Şarap, sarhoşun eğlencesidir. Birçok sıdk ehlini, bekri/sarhoş etmiştir. Gamın hevesinin savaşıyla yorgundur. Gönül, soluğu meyhanede almıştır. Kapına geldim; garip ve nasipsiz kalmayacağımı umuyorum. Yüksek mertebelerin dergâhı ve yüce saray, meyhanedir. Burası, gönül ehlinin rızkının taksim edildiği yerdir. Hükümleri, faziletin başta gelenidir. Hoş nefesli bakışı ile Hızır gibi pirin himmeti sürekli hazır olsun. Hakk'ın yolundan ayrılmış birçok kişiyi sultan yaptı. İrşadın sığınağı olan pir, bu merkeze şeyh ve üstat oldu. O dergâhın yolunun toprağı oldu. Kusurlu can onu tabir edemez. İrfanın sembolü, hiç sözle bilinir mi? Zevkini alan onu anlar. Araştırmam bu yerde son buldu. Bu kapıda can ile kul oldum. Huzuru burada buldum. Ne canı ne de dünyanın mihnetini önemsiyorum. İşim, gece gündüz canla içmektir. Can isteyen meyhaneye gelsin. Şarap derdi ile son buldu.

Hâtime (496.-589. beyitler)

Na'im, sâkînâmenin hâtime kısmında söz hakkında çeşitli değerlendirmelerde bulunur. Kendi sâkînâmesi hakkında bilgi verir ve över; Riyâzî'nin sâkînâmesiyle karşılaştırır; Hakk'a dua ederek bitirir.

Şaire göre söz, bir denize benzer. Söz denizinin sonu yoktur. Bu denizden, ancak yüzmesini bilen kişi yararlanabilir. Söz denizinin sahiline yetişmek kolay değildir. Bir desti su almakla, o denize dalındığı söylenemez. Söz denizinin bir damlası hakkında yazı yazılmaya

Turkish Studies

kalkışlsa, kıyamete kadar sürer. Çünkü sözün aslına, Allah'ın cömertliğinin bereketi yansımıştır. Bundan dolayı söz, bir kişiye tahsis edilemez. Söz hediyesi herkese verilmiştir. Herkes yeteneği nispetinde ondan hisse alabilir. O kaynaktan, beyan ilminin kurallarına uygun şekilde yararlanarak ortaya konan eser etkili ve çekici olur. (b. 551- b. 559). Söz semtinde dolaşmak ve şiir yazmak da, saf nazar ve hünerle mümkün olabilir (b. 541).

Na'im, sâkînâmenin ilk örneğini veren Nizâmî'yi eserinde anar. Şairin sâkînâmesi, daha önce yazılanları âciz bırakmış ve önemli yenilikler getirmiştir. Nizâmî de bu yapılanları hoş görecektir:

İbrâma düşürdüm intizâmı

Ma'zûr tutar bunu Nizâmî (b. 570)

Na'im, yazabilir miyim diye düşünürken sâkînâmeyi kaleme almıştır (b. 540). Bu işe bilmeden başlamış; eserini yazarken çok zorluklar çekmiştir. Zaman zaman ömrünü boş yere harcadığı düşüncesine kapılmıştır (b.514- 515).

Riyâzî'yi uzun yazmakla eleştiren Na'im, eserinin yararlı bir özet olduğunu söyler. Kısa yazmaktaki amacı ise okuyucuyu usandırmamaktır:

Bu hân-ı beyân-ı mâ-hazardur

Ya'nî bu müfîd ü muhtasardur (b. 544)

Tahsîl-i murâda lutf-ı icmâl

Tahkîk budur ki virmez imlâl (b. 545)

Na'im'in sâkînâmesi, mânâ incilerinin takılı olduğu bir nazımdır. Bu inciler, gönül denizinden çıkmıştır; başkasından ödünç alınmamıştır. İlk beyitteki "ikinci mesnevi" tabiri ile hikâye arasında yer alan sâkînâmesine işaret etmektedir:

Bu nazm-ı le'âli-i ma'ânî

Ya'nî ki bu mesnevî-i sâni (b. 566)

Hep cevher-i bahr u kân-ı dildür

'Âdiyye vü karz ile degildür (b. 567)

Şair, tecrübesiyle yeni bir tarz ortaya koymuştur. Sâkînâmenin dört ana başlık altında sınıflandırılması, daha önce yazılanlarda görülmeven önemli bir yeniliktir:

Hem tecrübe hâme gûne itdüm

Tahmîn ile bir nümûne itdüm (b. 539)

Na'im, sâkînâmesini beyan ilminin meclisinde bulunanlara hediye eder. Belagat kurallarını bilen ve şiirden anlayanlara hizmet etmekten çekinmeyeceğini, bir yudumunun dahi onlara yararlı olması halinde zevk duyacağını söyler:

Dil-teşne leb-i müdâm-ı insâf

Ser-bezm-i beyâna itdüm ithâf (b. 568)

İtmem buna imtinân-ı hizmet
Bir cür'a degerse câna minnet (b. 569)

Sâkînâme, üslubunun güzelliği ve süslü tarzı ile pek de yabana atılacak bir eser değildir:
Bu hüsn-i revîş bu resm-i zîbâ
Pek de yabana atılmaz ammâ (b. 525)

Şair, beyan ilmîne göre, daha önceden kaleme alınan sâkînâmelerin, hükmünün kalmadığını iddia eder:

Bu nüsha-i âhirü'z-zamândur
Nesh-i mütekaddim-i beyândur (b. 527)

Na'îm, hüner meydanında/sanat hayatında hatır olmayacağını ve kişinin laf ile kahraman olmayacağını söyleyerek sözü Riyâzî'ye getirir:

Meydân-ı hünerde hâtır olmaz
Lâf ile kişi bahâdır olmaz (b. 530)

Riyâzî'yi şiir ve nesir alanında çok güzel eserler veren biri olarak değerlendiren şair, onun taklit kabul etmeyeceğini söyler:

Ol mu'cize-kâr-ı şî'r ü inşâ
Taklîd kabûl ider mi hâşâ (b. 505)

Riyâzî'nin ruhunun gül goncasının, rahmetin bahar sularıyla sulanması ve makamının, elinde kadehle aşk meyhanesi olması için dua eder:

Gül-gonçe-i rûhı ola kat kat
Şâd-âb-ter-i bahâr-ı rahmet (b. 506)

Der-dest olup müdâm-ı câmı
Mey-hâne-i 'aşk ola makâmı (b. 507)

Na'îm, Riyâzî'nin sâkînâmesini över. Şair, Riyâzî'nin yazdığı bin beyit civarındaki (1062 beyit) sâkînâmenin ikincisinin yazılmayacağını, çünkü her bir beytinin mânâ hazineleriyle dolu olduğunu belirtir:

Olmaz o hezâr beyte sâni
Kim her biri mahzen-i ma'ânî (b. 508)

Na'îm, sâkînâmesini, Riyâzî'nin sâkînâmesi ile kendi anlayışına göre karşılaştırdığını (b. 502) söyleyerek şu değerlendirmelerde bulunur:

O beyan hazinesi; bu müflis hırsızdır. Bu boş kadeh; o meclisin mezesidir.
Ol genc-i beyân bu düzd-i müflis
Bu câm-ı tehî o nukl-ı meclis (b. 509)

Turkish Studies

Bu damla; o ağzına kadar dolu kadehtir. O musavver ruh; bu ise kalıptır:
 Bu katre o sâgar-ı leb-â-leb
 Ol rûh-ı musavver ü bu kâlib (b. 510)

O gönül alıcı eski bir nazm; bu zamanın olaylarını anlatan bir resimdir:
 O nazm-ı kadîm-i dilsitândur
 Bu resm-i havâdis-i zamândur (b. 511)

O kitapların anası; bu makaledir. O hitap faslı; bu risaledir:
 Ol ümm-i kitâb bu makâle
 Ol fasl-ı hitâb bu risâle (b. 512)

Onda ne varsa, bunda da mevcuttur. Bu güneşin pençesi/işını; o uzamış gölgedir. Na'îm, yine Riyâzî'nin sâkînâmesinin uzunluğunu eleştirir:

Anda ne ki var bunda mevcûd
 Bu pençe-i mihr o zıll-ı memdûd (b. 528)

O yeni çıkmış büyüleyici bir sihir ise; bu mutlak ilhamdır, taklit değildir:
 Sihr ise o nev-zuhûr-ı eyyâm
 Taklîd degil bu mahz-ı ilhâm (b. 529)

9. Riyâzî'nin Sâkînâmesi ile Karşılaştırılması

Na'îm, yukarıda görüldüğü gibi, sâkînâmesini Riyâzî'nin eseriyle karşılaştırma ihtiyacı duymuştur. Bir şairin kendi eseri ile başka bir eseri karşılaştırması, edebî eleştiri tarihimiz açısından önemlidir.

Bu karşılaştırmanın, Na'îm'in, Sâkînâmesinden başka Divan, Riyazü'ş-şuarâ Tezkiresi ve Düstûrî'l-amel gibi eserleriyle (Açıkgöz 2008, 144-145) şöhreti devam eden Riyâzî'nin gölgesinden kurtulmak ve kendi eserine revaç vermek düşüncesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Na'îm'in ısrarla, sâkînâmesinin taklit olmadığını söylemesinden hareketle, Riyâzî'nin sâkînâmesi (Arslan 2012, 213- 251) ile Na'îm'in sâkînâmesini karşılaştırma gereği hissettik. Vardığımız sonuçları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Her iki sâkînâme, mesnevi nazım şekliyle ve aruzun hezec bahrinin “Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün” kalıbıyla yazılmıştır.

Her iki sâkînâmede, anlatılan konuya uygun birer rubai bulunur. Riyâzî'nin sâkînâmesinde 13, Na'îm'inde ise 6 rubai vardır.

Riyâzînin sâkînâmesi, rubailerle birlikte toplam 1062 beyit, Na'îm'inke ise (6 rubai+589 beyit) toplam 601 beyittir.

Riyâzî'nin sâkînâmesinin bölümleri, beyit sayılarıyla birlikte şu şekildedir: Tevhid: (31 beyit); Na't: (23 beyit); İgrâ-yı Tab-ı Sühan-sâz: (10 beyit); İbtidâ-yı Sâkî-nâme: (51 beyit); Sıfat-ı Tâk: (23 beyit); Sıfat-ı Câm: (6 beyit); Sıfat-ı Dürd-i Mey: (6 beyit); Hitâbiyyât: (31 beyit); Sıfat-ı Sâkî ve Mutrib: (15 beyit); Sıfat-ı Sâz: (53 beyit); Sıfat-ı Bezm-i Bâde: (20 beyit); Sıfat-ı Şeb-i İşret: (26 beyit); Sıfat-ı Bezm-i Subh: 16 beyit); Sıfat-ı Humâr: (12 beyit); Sıfat-ı Hamyâze: (5 beyit); Sıfat-ı Katre-i Mey: (11 beyit); Sıfat-ı Dil: (32 beyit); Sıfat-ı Aşk: (40 beyit); Sıfat-ı Harîfî-i Bâde: (11 beyit); Sıfat-ı Bâde: (8 beyit); Sıfat-ı Bahâr: (22 beyit); Sıfat-ı Rutûbet: (12 beyit); Tetimme-i Sıfat-ı Bahâr: (18 beyit); Riyâ vü Tevbe Der-bahâr: (24 beyit); Sıfat-ı Fenâyî-i Dehr: (38 beyit); Bî-vefâyî-i Ebnâ-yı Zamân: (7 beyit); Sıfat-ı Sermâ: (21 beyit); Sıfat-ı Şebâb: (12 beyit); Sıfat-ı Giryeye-i Mestâne: (17 beyit); Sıfat-ı Sâkî: (48 beyit); Sıfat-ı Temmûz: (32 beyit); Sıfat-ı Leb-i Deryâ: (19 beyit); Sıfat-ı Yasak: (25 beyit); Hitâb-ı Zâhid: (21 beyit); Güşâden-i Meyhâne: (20 beyit); Redd-i Nâsîh: (9 beyit); Sıfat-ı Meyhâne: (37 beyit); Sıfat-ı Pîr-i Mugân: (38 beyit); Sıfat-ı Mey: (11 beyit); Hâtîme-i Meyhâr: (17 beyit); Sıfat-ı Mihr-i Cân: (25 beyit); Hâtîme-i Sâkî-nâme: (75 beyit); İ'tizâr ve Temeddüh: (28 beyit); Kasemiyyât: (30 beyit).

Na'îm'in sâkînâmesinin bölümleri ise beyit sayılarıyla ile birlikte şöyledir:

Hitâbiyye-i Kalem-i Sütûde-'ilm Der-İstimzâc-ı İbdâ'-ı Sâkî-nâme (27 beyit); Rubâ'î.

Râbîta-i Kelâm-ı Menkabet-peyâm Evvelîn Hitâb-ı Sâkî vü Mutribân ve Evsâf-ı Sâz-hâ (30 beyit); Sıfat-ı Tanbûr (13 beyit); Sıfat-ı Ney (4 beyit); Sıfat-ı Nefîr (3 beyit); Sıfat-ı Çeng (3 beyit); Sıfat-ı Kemân (2 beyit); Sıfat-ı Kânûn (4 beyit); Sıfat-ı Santûr (2 beyit); Sıfat-ı Mûsikâr (3 beyit); Sıfat-ı Def (8 beyit); Sıfat-ı Nağme (28 beyit); Rubâ'î.

Düvümîn Hitâb-ı Sâkî Der-Tertîb-i Sohbet-i Bahâr u Bâd-ı Sâf-ı Ezhâr u Eşcâr ve Sıfat-ı Habâb u Cür'a vü Dürd-i Şarâb Bi't-ta'arruz Dil ü 'Aşk u Resm-i İ'tizâr-ı İhtisâr Be-Ta'rîz-i Tafsil-i Güftâr (3 beyit); Sıfat-ı Bahâr (4 beyit); Sıfat-ı Ezhâr (11 beyit); Sıfat-ı Eşcâr (12 beyit); Sıfat-ı Murgân (5 beyit); Niyâz-ı Sâkî (21 beyit); Sıfat-ı Mey (14 beyit); Sıfat-ı Habâb (11 beyit); Sıfat-ı Katre-i Mey (8 beyit); Sıfat-ı Cür'a-i Mey (10 beyit); Sıfat-ı Dil (3 beyit); Sıfat-ı 'Aşk (5 beyit); Ta'rîz-i Riyâzî 'Aleyhi'r-rahme Der-Tafsil-i Ahvâl (4 beyit); Rubâ'î.

Süvimîn Hitâb-ı Sâkî Der-Tertîb-i Bezm-i Raks-kârî ve Evsâf-ı Şeb Der-Rutûbet-i Hevâ-yı Bâğ ve Hâb-ı Mestân u Subh-ı Mey-perestân u Humâr u Hamyâze-îşân ve Tergîb-i Bezm ü Bezm-i Sebû-keşân (4 beyit); Niyâz-ı Sâkî (9 beyit); Sıfat-ı Raks-kârî (28 beyit); Sıfat-ı Şeb (23 beyit); Sıfat-ı Rutûbet (8 beyit); Sıfat-ı Hâb-ı Mestân (13 beyit); Sıfat-ı Subh (25 beyit); Sıfat-ı Hamyâze (7 beyit); Tergîb-i Bezm-i Şarâb (17 beyit); Rubâ'î.

Çarümîn Hitâb-ı Sâkî Der-İşâret-i Yasag u Mesâg ve Fenâyî-i Dehr ve Giryeye-i Mestâne ve Ta'rîz-i Muhâtaba vü Vâ'iz ü Nâsîh ü Zâhid ü Şahne ve Tebdîl-i Kelâm Be-Tahkîk-i Hakikat-encâm (3 beyit); İşâret-i Yasag u Mesâg (15 beyit); İşâret Be-Fenâ-yı Dehr (19 beyit); Sıfat-ı Giryeye-i Mestân (19 beyit); Hitâb-ı Zâhid (4 beyit); Hitâb-ı Vâ'iz (4 beyit); Hitâb-ı Nâsîh (17 beyit); Hitâb-ı Şahne (18 beyit); Tebdîl-i Kelâm-ı Takrîr-i Hakikat-encâm (24 beyit); Rubâ'î.

Hâtîme-i Sâkî-nâme Be-İ'tizâr-ı Tekâbül-i Riyâzî 'Aleyhi'r-rahme ve İtikâl-i Kelâm Be-İftihâr-ı Hod-gâmî ve Tenzîl-i Makâm Be-Muktezâ-yı Nefsü'l-emr ve Münâcât Be-Dergâh-ı Kâdi'l-hâcât (8 beyit); Du'â-i Rahmet Ber-Revân-ı Riyâzî (9 beyit); İ'tizâr-ı Taklîd (77 beyit); Rubâ'î.

Riyâzî'nin sâkînâmesinde toplam 44 bölüm, Na'îm'inke ise toplam 46 bölüm bulunmaktadır.

Turkish Studies

Riyâzî'nin sâkînâmesindeki bazı bölümler, Na'îm'in sâkînâmesinde bulunmamaktadır. Bu bölümler şunlardır:

Tevhid (31 beyit); Na't (23 beyit); İgrâ-yı Tab-ı Sühan-sâz (10 beyit); Sıfat-ı Tâk: (23 beyit); Sıfat-ı Câm (6 beyit); Hitâbiyyât (31 beyit); Sıfat-ı Humâr: (12 beyit); Sıfat-ı Harîfi-i Bâde: (11 beyit); Riyâ vü Tevbe Der-bahâr: (24 beyit); Bî-vefâyî-i Ebnâ-yı Zamân: (7 beyit); Sıfat-ı Sermâ: (21 beyit); Sıfat-ı Şebâb: (12 beyit); Sıfat-ı Sâkî: (48 beyit); Sıfat-ı Temmûz: (32 beyit); Sıfat-ı Leb-i Deryâ: (19 beyit); Güşâden-i Meyhâne: (20 beyit); Sıfat-ı Meyhâne: (37 beyit); Sıfat-ı Pîr-i Mugân: (38 beyit); Hâtîme-i Meyhâr: (17 beyit); Sıfat-ı Mihr-i Cân: (25 beyit); Kasemiyyât: (30 beyit).

Na'îm'in sâkînâmesinde olup Riyâzî'ninkinde olmayan bölümler ise şunlardır:

Sıfat-ı Nefîr (3 beyit); Sıfat-ı Santûr (2 beyit); Sıfat-ı Mûsikâr (3 beyit); Niyâz-ı Sâkî (21 beyit); Sıfat-ı Habâb (11 beyit); Niyâz-ı Sâkî (9 beyit); Sıfat-ı Raks-kârî (28 beyit); Sıfat-ı Hâb-ı Mestân (13 beyit); Hitâb-ı Şahne (18 beyit); Tebdîl-i Kelâm-ı Takrîr-i Hakikat-encâm (24 beyit).

Na'îm'in sâkînâmesinde, hikâye içinde yer aldığından, Riyâzî'nin sâkînâmesindeki tevhid ve na't konuları bulunmamaktadır. Na'îm, eserinin başında zaten bu konulara yer vermiştir.

Riyâzî'nin "bade" ve "mey" gibi iki başlık altında anlattığı konuyu Na'îm, sadece "mey" başlığı altında dile getirmiştir.

Riyâzî'nin "Sıfat-ı Bahâr" ve "Tetimme-i Sıfat-ı Bahâr" başlıkları altında ifade ettiği konuyu Na'îm, "Sıfat-ı Bahâr, Sıfat-ı Ezhâr, Sıfat-ı Eşcâr, Sıfat-ı Murgân" başlıkları altında anlatmıştır.

Riyâzî'nin sâkînâmesinde "Sıfat-ı Sâz" başlığında anlatılan musiki aletleri Na'îm'in sâkînâmesinde, "Sıfat-ı Tanbûr, Sıfat-ı Ney, Sıfat-ı Çeng, Sıfat-ı Kemân, Sıfat-ı Kânûn, Sıfat-ı Def" gibi ayrı başlıklar altında işlenmiştir.

Bir sâkînâmede, başlık altında verilen konu diğerinde başlık olmadan anlatılmıştır. Riyâzî'nin "sıfat-ı câm ve kasemiyyât" başlıkları altında anlattığı konuları Na'îm, başlık kullanmadan uygun yerlerde anlatmıştır (kadeh: b. 503.-505. beyitler; kasemiyyat: 1033.-1048. beyitler).

Riyâzî'nin sâkînâmesinde konular genellikle daha uzun anlatılmıştır. Bu beyit sayılarından da bellidir. Ancak bazı konular ise Na'îm'in sâkînâmesinde daha uzun ifade edilmiştir. "Sıfat-ı Giryê-i Mestâne" konusu Riyâzî'nin sâkînâmesinde 17 beyit; Na'îm'inde ise 19 beyit; "Sıfat-ı Hamyâze" konusu ise Riyâzî'ninkinde 5 beyit; Na'îm'inde ise 7 beyittir.

Na'îm'in sâkînâmesinin, Riyâzî'nin taklidi olduğunu gösteren herhangi bir işarete rastlayamadığımızı söyleyebiliriz. Her iki eser de özgündür. Sadece Na'îm'in, Riyâzî'den etkilenmesi ve onun şöhretinin gölgesinde kalmak istememesinden söz edilebilir.

Aşağıya aldığımız "sıfat-ı hamyâze" bölümlerinin mukayesesinden de anlaşılacağı gibi, her iki sâkînâmenin dil, üslup ve muhteva bakımından farklı özellikler taşıdığı görülmektedir:

Riyâzî:
Sâkî niçe bir bu ser-girânî
Mahmûrına sun mey-i revânî

Hamyâzesi var o nâ-tüvânun
Tut ağzımı bir kadehle anun

Turkish Studies

Hamyâze nişân virür keselden
Aldım anun ağzı ölçüsin ben

Hamyâzeye ağız açma zinhâr
Zîrâ ki gamı ider haber-dâr

Oldı keselün o hem-zebânı
Hayra n'ola açmasa dehânı (Arslan, 2012: 225; 328-332. beyitler)

Na'îm:
Hamyâze-i vehme düşme ez-ber
Tîr-i gama karşı gögsini ger

Hamyâzenün inleyen murâdın
Bir câmla virdi ağzı dadın

Hamyâze degil o vaz'-ı mahmûr
Şîrâne gıdâsına ider şûr

Şîrâne sunarsa n'ola rindân
Arslan südi derler ana yârân

Mahmûr olup it şarâb-ı nâbı
Vir devr-i teselsüle cevâbı

Ey tünd-i nigâh-ı câm-ı gül-gûn
Nâ-puhte hayâle olma meftûn

Teşvîr-i tasavvurâtdan geç
Endîşe-i bî-sebâtdan geç (808.-814. beyitler)

Sonuç

Na'îm, Üsküdar'da doğmuş; medrese tahsili görmüş; doğduğu şehirde uzun yıllar mahkeme kâtipliği ve müderrislik yapmış; aynı yerde de H.1106/M. 1694'te vefat etmiştir.

Geniş bir bilgi ve kültüre sahip olan Na'îm'in âşıkâne sözleri ve nâzikane şiirleri vardır.

Şairin Divan ve Gülzâr-ı Na'îm mesnevisi olmak üzere iki eseri bilinmektedir.

Divanın günümüze ulaşip ulaşmadığı bilinmemektedir.

Kaynakların söz ettiği Gülzâr-ı Na'îm, ibret verici bir hikâyenin anlatıldığı tahkiyevî bir mesnevidir. Anlatıya dayalı mesnevinin uygun bir yerinde de hacimli bir sâkînâme bulunmaktadır.

Gülzâr-ı Na'îm, edebiyat tarihine eşsiz, seçkin ve beğenilen bir eser bırakmak amacıyla yazılmıştır.

Eser, H. 1093/M. 1682'de kaleme alınmıştır.

Mesnevi nazım şekliyle yazılan eserde 25 tane de rubai bulunmaktadır.

1567 beyitten oluşan eserin toplam beyit sayısı, rubailerle birlikte 1617'ye çıkmaktadır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Gülzâr-ı Na'ım'de, rubai vezinleri ile birlikte toplam 5 farklı aruz kalıbı kullanılmıştır. Rubailerde ahreb kalıpları tercih edilmiştir. Farklı sayılarda olmak üzere 14 kez tekrarlanan 4 aruz kalıbı ve bahirleri şunlardır:

1. Mütakarib Bahri: Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ül (5 kez)
2. Seri Bahri: Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün (4 kez)
3. Hezec Bahri: Mef'ülü Mefâ'ilün Fe'ülün (3 kez)
4. Hafif Bahri: Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (2 kez)

Gülzâr-ı Na'ım'ın bilinen tek nüshası, İstanbul Üniversitesi kütüphanesinde (T. 3766/5) bulunan yazma nüshanın 1.-42. varakları arasında kayıtlıdır. Sâkînâme ise, 14.-29. varakları arasında yer almaktadır.

Şair, hikâyenin uygun bir yerine hacimli bir sâkînâme yerleştirmiştir. Bu sayede Na'ım de yaşadığı 17. yüzyıldaki sâkînâme yazma modasına uymuştur. Na'ım'ın sâkînâmesi, muhteva ve hacim (589 beyit +6 rubai: toplam 601 beyit) bakımından Türk edebiyatında yazılanlar arasında önemli bir yere sahiptir. Bir sâkînâmede bulunması gereken tüm özelliklere sahip olduğu gibi, hacim bakımından da edebiyat tarihimizde yazılanlar arasında 6. sırayı almaktadır. Dünyevî yani ağır basan sâkînâme, muhtevanın dört ana başlık altında tasnif edilmesiyle de alanında bir ilk olma özelliği taşımaktadır.

Sâkînâme metninin gün yüzüne çıkarılmasıyla eserin, edebiyat tarihimizdeki yerini alması sağlanmıştır.

Sâkînâmenin Metni

[Mef'ülü Mefâ'ilün Fe'ülün]

Hitâbiyye-i Kalem-i Sütüde-ilm Der-İstimzâc-ı İbdâ'-ı Sâkî-nâme

[14a]

- 1 Ey hâme-i hoş-nevâ-yı i' câz
Âheng-i murâda eyle âgâz
- 2 Ser-hoş-ı mey-i beyân iseñ de
Maħmür-ı ğam-ı beyân iseñ de

- 3 Esrâr-ı derûna tercemânsın
Mağşuduñ edâda ter-zebânsın

[14b]

- 4 Ne deñlü iderse mest o bâde
Yârân seni eylemez fütâde
- 5 Biñ 'özr ü bahâne eyleseñ sen
Çomam seni kendü hâline ben
- 6 Ey serv-i çemen-i bâğ-ı ma' nî
Hem-sâyeñe kı l nigâh ya' nî

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

- 20 Ḳoma [beni] künc-i ğamda zârî
 Bir dem baña eyle yâr-i ğârî
- 21 Bir vâdi-i bî-gerâna düşdüm
 Ḳodum vaţanum yabâna düşdüm
- 22 Sevdâ-zede-i ğam-ı hevâyem
 Bî-ġâne ġarîb-i bî-nevâyem
- 23 Maḳşûduma reh-nümâlig eyle
 Ġurbetdeyüm âşinâlig eyle
- 24 Bir sen gibi ğam-ġüsâr olmaz
 Kimse baña bunda yâr olmaz
- [15a]
- 25 Luţf u keremüñle eyle imdâd
 Ġam-ġânemi eyle 'işret-âbâd
- 26 Sevdâ-yı tevekkül itdi himmet
 Bilmem de ne yüzle bula şûret
- 27 Ĥâk-i ḳademüñledür binâ-ġuş
 İtme hele bendeñi ferâmüş
- 1 **Rubâ'î**
 [Ahreb Vezni]
 Ey ġâme-i sâġar-keş-i bezm-i idrâk
 Hem-câmuñ olur ġumâr-ı ğamdan bî-bâk
- Peymâne-i 'aşkuñla dil oldı ser-mest
 Şevkuñ ile pâ-y-küb-ı tab'-ı çâlâk
- Râbıta-i Kelâm-ı Menḳabet-peyâm Evvelîn Ḥiţâb-ı Sâķi vü Muţribân ve Evşâf-ı Sâz-
 hâ*
- 28 Oldı çün o meh-liķâ-yı devrân
 Hem-hâle-i şoġbet-i ḡarîfân
- 29 Bezm ehline eyleyüp şeb ü rûz
 Ĥürşîd-i murâdı pertev-efrûz

- 30 Gīsūları gibi dāmen-i nāz
Oldı kemer-i niyāza pervāz
- 31 Serv-қaddine hırām virdi
Āşūb u mehe kıyām virdi
- 32 Tertīb-i bisāṭa himmet itdi
Bezm-i meye ya‘ ni hürmet itdi
- 33 Tedbīr-i umūr u şöḫbetinde
Yārān-ı şafāya hızm̄etinde
- 34 Makdūrını cümle eyledi şarf
Tā қalmadı naқş-ı maḫmil-i ḫarf
- 35 Sākīye su ‘āl idüp cevābı
Bu resm ile eyledi hıtābı
- 36 Ey sākī-i Cem-niṣān u şevķet
İskender-i devr-i bezm-i ‘ işret
- 37 Cāmuñ ele al ‘ adālet eyle
Mir ‘ātuña baқ kerāmet eyle
- 38 Tedbīrūñ ile gönül emīndür
Ger leşker-i ğam ıraқ yaқındur
- 39 Kār-ı ğama çāre-sāzsın [sen]
Üftādeye dil-nevāzsın [sen]
[15b]
- 40 Ben leşker-i ğamla pençeleşdüm
Bilmem anı pāyumu üleşdüm
- 41 Ammā ki zafer-penāh-ı nuşret
Bir sāğar-ı meyle oldı furşat
- 42 Ğam āfet-i nā-gehān-ı cāndur
Mey añā devā-i cāvidāndur
- 43 Ben ‘ālemi cümle h‘āb gördüm
Açdum gözümü şarāb gördüm
- 44 Cām oldı benüm çü yār-i cānum

Turkish Studies

- Ser-māye-i feyz-i cāvidānum
- 45 Peymāneye itdüm ' ahd ü peymān
Anuñ yolına revān ola cān
- 46 Al ele o reşk-i mihr ü māhı
Ārāyış-i bezm ü bezmgāhı
- 47 Cem gitdüğini getirme yāda
Yād itdürür anı devr-i bāde
- 48 Kāruñla helāk it sipihri
Āğuş-ı hilāle vir o mihri
- 49 Devr-i kamer-i şafā görilsin
Tumar-ı ğam u cefā dürilsin
- 50 Eşdür ileri semend-i cāmuñ
Aç eşkünini bu tab' -ı hāmuñ
- 51 Ğassāle-i der-peyüñ revān it
İkrām-ı hoş-āmedi-i cān it
- 52 Def' kıl ğubār-ı devri tebşīr
Mir'āt-ı dile odur tebāşīr
- 53 Al destüñe cāmı sīne-şāf ol
Dāğ-ı dil-i gerdiş-i hilāf ol
- 54 Aḥkām-ı rüsūma eyle himmet
Ḳānūn-ı qadīme kıl ri' āyet
- 55 Der-ḳār ola tā ki ḥüsn-i tedbīr
Sāzendeler ile eyle el bir
- 56 Ey muṭrib-i dil-nevāz u hem-rāz
Ol nağme-i ḥ'āhişümle dem-sāz
- 57 Ol sāz ki tercemān-ı cāndur
Dil aña ḥarīf-i nükte-dāndur

Şıfat-ı Tanbūr

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

- 58 Țanbũruña gũş-māl eyle
Remz-âgeh-i ĥasb-i ĥāl eyle
- 59 Țanbũr ki erġanũn-ı dildũr
Tārı reg-i cāna muttaşıldur
- 60 Z̄ir ü bemi bes durur beyāna
Esrār-ı zemīn ü āsmāna
[16a]
- 61 Țanbũrdur ol sefīne-i rāz
Dildũr aña nā-ĥudā-yı ser-bāz
- 62 Bu zevraĥ-ı baĥr-ı erġavāndur
Ta' bĩrde ĥāric-i beyāndur
- 63 Eyyāmını bulsa bir nefes ger
Ser-māyesini yek-be-yek eyler
- 64 Eyyām-ı müsā' id-i hevādur
Hengām-ı heves dem-i şafādur
- 65 Āġũşuña al o deste-ĥubı
Yārān ile eyle pāy-kũbı
- 66 Bir pīş-rev eyle ol fūsũn-ger
Pey-rev ola saña cān u diller
- 67 Ĥānendeye nev ġüriz ġöster
Mızrābuña kār-ı tiz ġöster
- 68 Ġam ceşşine ide nuĥĥ-ı ĥarbı
Āġāze resm-i ĥeng-i ĥarbı
- 69 Der-peydũr anuñ ĥü kār-zārı
Sen de ĥoma eyle sāz-kārı
- 70 Envā' -ı ťarabla eyle āġāz
Ĥeng ü ney olur senũnle dem-sāz

Şıfat-ı Ney

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

- 71 Neydür o ħarîf-i Mevlevî cân
H̄ânende-i Meşnevi-i ' irfân
- 72 Sûrâhları ki çeşm-i cāndur
Esrâr-ı dil aña hep ' ayāndur
- 73 Ğam virse alam gelū-yı kâra
N'ider aña sürmedân çâre
- 74 Ney kâlib-ı bezme oldı her ân
Cân-bağış-ı şafâ-yı nefha-i cân

Şıfat-ı Nefîr

- 75 Dem-sâz olaydı aña bu şûr
Şûr olur idi girift ü manşûr
- 76 K̄anı o nefîr-i âferîn-kâr
Ğam nefretin andan ider ikrâr
- 77 Her nağmesinüñ sükârı cāndur
Güyâ ki tûfenge dehāndur

Şıfat-ı Çeng

- 78 Çeng oldı berâ-yı def' -i şıķlet
Bâr-ı ğam ile ħamîde-kâmet
- 79 Olmağda ne ise ħükm-i terkîm
Ser-dâde-i pâygâh-ı teslîm
- 80 Çeng-i ğama itdi böyle tedbîr
Tîrini kemân kemân u hem tîr

Şıfat-ı Kemân

- 81 Tîrin ki ne dem kemâna gizler
Tâ nâfe-i âsmâni gözler

[16b]

- 82 Bu şûret ile o pāk-sîret

Turkish Studies

Her cânibe itse de himāyet

Şıfat-ı Kānūn

- 83 Kānūn şaḥīfe-i şafādur
Ser-levḥa-i nüṣḥa-i vefādur
- 84 Ol nüṣḥada buldı ehl-i ḥikmet
Efsūn u tılısm u genc-i ‘işret
- 85 Derd ü ğamuñ arama devāsın
Kānūn’dan oḡu Şifā du‘āsın
- 86 Olmaz hele ey nedīm-i gül-rīz
Kānūn gibi sāz-ı ḥikmet-āmiz

Şıfat-ı Sañtūr

- 87 Sañtūr ki gösterür kemā-hī
Ta‘līm-i nüzūl-i ‘azm-i rāhı
- 88 Bu remz ile her sūtūr-ı sañtūr
Āhen ḳalem ile oldı meştūr

Şıfat-ı Mūsīkār

- 89 Mūsīkār ile hem-zebān ol
Sırr-ı nağamāta tercemān ol
- 90 Māsūra-i Kevşer-i cināndur
Güyā ki o çeşmesār-ı cāndur
- 91 H̄ānendelere işāret olsun
Bir sāğar ile beşāret olsun

Şıfat-ı Def

- 92 Alsınlar ele def ü uşūli
Kim böyle ḳomıṣ ḳoman bu yolu
- 93 Endāze-i defle virdi peyker

Turkish Studies

- Hem-vâr-ı bezimi ıarh idenler
- 94 Def nüshâ-i inbisâtdur bes
‘Aynile basîṭ ıarh-ı aḫlas
- 95 Ṭutma defî elde ey nevâger
At ṭut ki felek saña musaḫḫar
- 96 Defdür o şaḫîfe-i suṭurlâb
Taḫvîm-i sipîhr-i bezme nâ-yâb
- 97 Aḫkâmı hep iḫtirân-ı sa‘ deyn
Hem mınṭaḫası şerefle pür-zeyn
- 98 Der-dest idüp irtifâ‘ -ı kâma
Ṭut tâbiş-i âftâb-ı câma
- 99 Furşatdur olup ğanîmet-i kâr
Taḫsîm-i nevâ-yı râst-girdâr

Şıfat-ı Nağme

- 100 Vir nağme-i dil-teşneye ruḫşat
Âyîne-i cânda bula şûret
- 101 Nağme mi o belki lem‘ a-i cân
Zâhir eşeri vü kendü pinhân
- 102 Minnet ise biñ ḫat ile cânâ
Cândan ḫaber eylemek cihâna
- [17a]
- 103 Nağmedür o mevce-i dür-i cân
Sâḫıldür aña dil-i ḫarîfân
- 104 Vir ter ile cezrine leṭâfet
Ḳıl ravza-i hevesi ṭarâvet
- 105 Nic’olmaya ğam derîde-i post
Kim nağmeleriyle diye dost dost
- 106 Her medd-i hevâ-yı nağme-i ter
Bir nîze olur ğama ber-â-ber

- 107 Dil fikr-i ğam ile pür-hevâdur
Sevdâ-yı elemle bî-nevâdur
- 108 Bir vâdiye düşdi ıztırârî
Yok degme maķâmda ķarârı
- 109 Bir naķş-ı ğarîbdür ki kârı
Ħayret-zede itdi rûzgârı
- 110 Bir demde Ħicâz u İşfahânı
Seyr eylese seyr itmez anı
- 111 Geh kâr-ı muĦâlif ile dem-sâz
Geh evc-i ‘Irâķa râst-pervâz
- 112 Teklîf degildür ey nevâger
Sen bildügün ile ol muĦayyer
- 113 Ķavl-i ‘Urbâna hoş nağamdur
Şûrî da Ħâce-i ‘Acemdür*
- 114 Yâd ola o mehveřin güzeller
Tırma okı âteşin ğazeller
- 115 Düşmez bu bezim-i resme her bâr
Nâz itme yiter ki şevķumuz var
- 116 Bu ğülřen-i bezm bülbül ister
Ġuş-ı ğülü şavt-ı ğulğul ister
- 117 Bu ğülşen o ğülşen-i şafâdur
Her ğonçesi nâfe-i vefâdur
- 118 Bu şoĦbet-i ittiĦâd-ı dildür
Cem‘ iyyet-i merĦabâ degildür
- 119 Bu bezm o bezmgâh-ı cândur
Her sâğarı hem hebâ-i ķandur

* Bu mısradâ vezin hatalıdır.

- 120 Bu bezm ki reşk-i nüh-felekdür
Sâgar gibi sâf-dil gerekdür
- 121 Bezm ehline añma neng ü nâmûs
Olmaz bize öyle şem' ü fânûs
- 122 Ser-mâye iden bu i' tibârı
Harcâ sürilür ne ise varı
- 123 Sen bildügün eyle bî-tevaqquf
Yârân-ı şafâda yoq tekellûf
[17b]
- 124 Esbâb-ı tarab levâzım-ı kâr
İz' âf muzâ' af oldı der-kâr
- 125 Şimden girü daği tırmağ olmaz
Her dem kişi böyle vaqt bulmaz
- 126 Hengâm-ı bahâr mevsim-i gül
Eyyâm-ı şafâ-yı ' işret-i mül
- 127 Göster nic' olur felekde hem-vâr
Devr-i kadeh ile gerdiş-i kâr

2 Rubâ'î

[Ahreb Vezni]

Geldi dem-i nev-bahâr-ı ' âlem ey sâkı
Gül-geşt-i çemensitân-ı hurrem ey sâkı

Gül gülşene güller gibi peymâne be-dest
Bülbül ola muṭriblere hem-dem ey sâkı

*Düvümîn Hiṭâb-ı Sâkı Der-Tertîb-i Şoḥbet-i Bahâr u Bâd-ı Şâf-ı Ezhâr u Eşcâr ve
Şıfat-ı Ḥabâb u Cür'a vü Dürd-i Şarâb Bi't-ta'arruz Dil ü 'Aşq u Resm-i İ'tizâr-ı
İḥtişâr Be-Ta'rîz-i Tafşîl-i Güftâr*

- 128 Sâkı gidelüm bu encümenden
Gülzârda görelüm nişîmen
- 129 Bu mevsim-i resm-i 'id-i güldür
Hep güft ü şinid-i bezm-i müldür

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

- 130 Sultān-ı bahār baht-ı firūz
Gösterdi cihāna hük-m-i nev-rūz

Şıfat-ı Bahār

- 131 Gül eyledi zīb pişgāhı
Ārāyiş ü fer-i tûğ-ı şāhı
- 132 Her verd-i tariyy-i pür-letāfet
Bir cām-ı leb-ā-lebe işāret
- 133 Her gönçe-i nev-şüküfte şād-āb
Nûş-ı mey-i nābı eyler işrāb
- 134 Her naḥl-i gül-i ḥamīde-kāmet
Sāğar be-kefanadur ‘ alāmet

Şıfat-ı Ezhār

- 135 İnşāf degil buña teğāfül
Ser-şār-ı piyāledür қaranfül
- 136 Buldı eşer-i Mesīḥi-i dem
Ser-germ o қadar buḥūr-ı Meryem
- 137 Gülşende görünce böyle meclis
Yārāmı teraққub üzre nergis
- 138 Bir şevkle mest olup benefşe
Endāmına düşdi ḥayli ra‘şe
- [18a]
- 139 Bu luḥfi ki bāğa virdi jāle
Dāğ-ı dilini kim itdi lāle
- 140 Her rūz bu şevkle ḥurūşān
Tā-şubḥ şeb itmede çerāğān
- 141 Mest itdi meger nümāyiş-i gül
Bir mertebe piç ü tāb-ı sünbül
- 142 Bir cūş u ḥurūşda şaқāyık
Ser-mest olur anı görse ayık

Turkish Studies

143 Açmış gözini bu şevk-ı bî-bâk
Hamîyâze-i tañı eyle idrâk

144 Ser-mesti olup bu feyzgâhın
Atmış göge yâsemen külâhın

145 Ezhâr bu feyze hep mezâhir
Zerrîn kadehle oldu zâhir

Şıfat-ı Eşcâr

146 Her serv-i çemen bâğ u gülzâr
Mestâne hırâmın eyler iş'âr

147 Destin uzadup çenâr dâ'im
Gül seyrine da'vet ile kâ'im

148 Girmez ele dir bu vaqt-i dil-keş
Ġaflet-zedegâna dil pür-âteş

149 Bağ seyri nesim-i gülşen-ârâ
Şayd eyledi büstânı tenhâ

150 Almış anı zevk-i bâğ idüp mest
Kalmış aralıkda şanki pâ-best

151 Her cânibe ebr-i nev-bahârı
Âdemler uçurdu müjde-kârı

152 'Aks oldu bu hâl cüy-bâra
Cân atdı güzâriş-i kenâra

153 Her şahn-ı çemen çü lücce zîbak
Mâhî zebâd anda zanbağ

154 Ol baħr-ı çemende oldu gÿyâ
Sÿsen-i şecer zÿmÿrrÿdâsâ

155 Bir naħl ki cÿmle bârı sâğar
Ġam kaçdına bergi oldu ħancer

Turkish Studies

156 Gülzāra döşendi sāye-i bīd
Dil-teşne-i luṭfi oldı hūrşīd

157 Devlet gibi bāğda o sāye
Yer kıomadı sāye-i hümāya

Şıfat-ı Murğān

158 Bir mertebede nevā-yı murğān
Pür eyledi bāğ-ı hüsnelhān

159 ‘Aynıyla misāl-i bezm-i bāde
Her biri begendügi hevāda

[18b]

160 Pür itdi şımāh-ı cānı ğulğul
Āvāze-i nūş nūş-ı bülbül

161 Esbāb-ı bisāṭ bezm-i hāzır
Yārān-ı şafā ğüşāde-hātır

162 Ber-vefk-ı murād-ı devr-i gerdün
Lāyık mı sükün-ı cām-ı ğül-ğün

Niyāz-ı Sākī

163 Sākī kıadeh ile hem-şarāb ol
Telh-ābi-i ğamla şekker-āb ol

164 Vir la‘l-i lebünle sāğara fer
Bu demdeki cām-ı Cem’le söyler

165 Şal tāb-ı nigāhuñı ayāğā
Mestānı düşür saçağ saçağā

166 Meydān-ı şafāya ceste ceste
Yārān ğelüp oldı halkā beste

167 Tāb-ı ruħuñ ile feyz-i sāğar
Geşt eylesin at başı ber-ā-ber

168 Al destüne cām-ı bādeyi al
Bu şevkle çarħa göster iclāl

Turkish Studies

- 169 Pür olup elinde sâgar-ı mey
Rindâna 'aâtânı eyle der-pey
- 170 Peymânede 'aks-i gül ya müldür
Yârâm letâ'ifüñle güldür
- 171 İhmâlüne gül olur mı kâ'il
Müldür güle mühmel-i mu'âdil
- 172 Kıl tâb-ı ruhuñla câmı pür-tâb
Tâ hükmini bula 'âlem-i âb
- 173 Kendü elüñ ile gör kebâbı
Ref' eyle gönüllerüñ hicâbı
- 174 Dil hizmet-i h'âhişüñle âteş
La'l-i nemekinüñ it nemek-çeş
- 175 Ol her ne gerekse resm-i şoğbet
Fermân-revâ-yı mülk-i 'işret
- 176 Âyine olup elinde sâgar
Reşk ide saña dil-i Sikender
- 177 Bu faşl-ı bahâr u hüküm-i cârî
Eczâ-yı cihâna oldu sârî
- 178 Geldi harekâta cümle eşyâ
Şu yürüdi feyz-i meyle gûyâ
- 179 Zağm-ı ğam-ı dilde oldu nâsür
Bu feyzle berg-i tuhfе-i nür
- 180 Bu cünbiş ü bu neşât-ı 'âlem
Bu tâbiş-i inbisât-ı 'âlem
- [19a]
- 181 Hep şevk u sürür-ı bâde
Düşdi dil âşinâ vü yâda*
- 182 Bu h'âhiş-i devr-i câm-ı gülfâm

* Bu beyitte vezin hatalıdır.

Gül-geşt-i şafāya virdi iḳdām

- 183 Sākī keremūñ müdām olsun
Devr-i emelūñ be-kām olsun

Şıfat-ı Mey

- 184 Demdür ki vire tamām himmet
Bezm-i meye ihtirām ḥürmet
- 185 Mey pertev-i āftāb-ı cāndur
Tābiş-dih-i ʿālem-i revāndur
- 186 Dil ʿuḳdesine ḳonıldı her şey
Efsūn tılısmıdır anuñ mey
- 187 Mey küre-i ḥāmis-i zamāndur
Ser-māye-i feyz-i cāvidāndur
- 188 Bu bezmgehe zücācedür cām
Meydür anuñ zeyn-i müşerrefi tām *
- 189 Mey cevher-i mahz-ı bī-ʿarazdur
Māhiyyet-i ḥükmi bī-ḡarazdur
- 190 Eflākden oldı saña sāfil
Ammā ki ʿukūl aña māʿil
- 191 Mey ādet-i ʿaḳlı oldı ḥārıḳ
Dil-dādesi cān olursa lāyıḳ
- 192 Taḥşişle besdür aña iʿcāz
Kim āteş ü ābı itmiş enbāz
- 193 Mey olmasa ḳuvvet-i mücessem
Aña beli der mi Rüstem-i ḡam
- 194 Mey her kime feyz itse ilḳā
Perr-i meges olmaz aña ʿanḳā

* Bu mısradā vezin hatalıdır.

- 195 Bezme başıcağ ayağı her dem
El arçası yeredür aña ğam
- 196 Şüretde bir âb-ı âteşî-reng
Bir tâbuña âteşi ider reng
- 197 Gör kıadr-i mey ile rif at-i tāk
Hem kıâfiye oldu aña eflāk
- Şıfat-ı Ħabāb*
- 198 Gör şive-i tâbiş-i Ħabābı
‘Aynına olur mı nüh kııbābı
- 199 Āyineveş ol Ħabāb-ı sâġar
Rindi Cem-ender gehi Sikender
- 200 Gūyā ki Ħabāb-ı çeşm-i Cem’dür
Ser-germ-i hevāyi ‘ayş u demdür
- 201 İtmekde müdām Ħande-i Ħūr
Ayağda iken dimāġımı gör
[19b]
- 202 Resmile Ħabāb-ı cām gūyā
Bir tâc-ı sebū-keşāndur gūyā
- 203 Şevkıle ayağı yere deġmez
Ħürşid-i cihāna baş eġmez
- 204 Peyġār-ı ġama Ħabāb-ı sâġar
Dil-germ ü siper be-düş ber-â-ber
- 205 Der-kārı yek-dem ü şabūĦı
Birdür nazarında ‘ömr-i NūĦı
- 206 Kārında çerāġ ider sipihri
Şaymaz tef ü tâb-ı şem‘-i mihri
- 207 Reşk-i felek ol Ħabāb-ı sâġar

Hürşid nazîr-i cāmdur bir

- 208 İqbâlle oldu gerdiş-i cām
Hem-meşreb-i resm-i devr-i eyyām

Şıfat-ı Kaṭre-i Mey

- 209 Cām olsa sipihr-i bezme devvār
Geh mihr olur geh ebr der-bār
- 210 Düşdükte odur çü necm-i şākıb
Şeytân-ı ğam andan oldu hârib
- 211 Meh sāğar u bezm-i āsmāndur
Aña ḳaṭarāt aḫterāndur
- 212 Her ḳaṭre ki meyden ola peydā
‘Aksiyle şafā bulur süveydā
- 213 Sāğardur o kân-ı la‘l-i cūşān
Olmaḳda müdām reşḫa-efşān
- 214 Yā beyza-i tîğidur ḳazānuñ
Peymāneñe ḳanı ṭamlar anuñ
- 215 Bir ḳaṭredür ol ki reşk-i ‘ummān
Bir zerre ki āftāb ḫayrān
- 216 Ser-geştesi cām gibi nāhîd
Üftādesi cür‘a gibi hürşid

Şıfat-ı Cür‘a-i Mey

- 217 Cür‘a ki ider nişimen-i ḫāk
Dil-beste-i cünbişidür eflāk
- 218 Tā devr ile tā key ide cārī
Feyz-i mey ile müdām kārı
- 219 Her dem ki zemīne düşdi cür‘a
Ḥoş geldi şafā-yı bezm-i ḳur‘a
- 220 Baḳ cür‘a aya ḫāhiş-i āzmāy ol

Turkish Studies

- Maşşûduñı bul da hâk-pây ol
- 221 Tek neşve-i kûşîş ile mest ol
Düş ayağa cür' a gibi pest ol
- 222 Olmazdı bu feyz ile güher-pâş
Dürd olmasa cür' aya ayakdaş
[20a]
- 223 Ol sâgar u dürd gibi hem-dem
Ayağda kalur iseñ degil gam
- 224 Ger olmasa derd-i tıyn-ı hikmet
Şahbâya neden gelür bu hâlet
- 225 Kût-ı dili derd-mende bulmuş
Gör Külhanî Lây-ı'âr olmuş
- 226 Hâşiyetin añladı vü gördi
Dil şagar-ı mehde ' aks iderdi

Şıfat-ı Dil

- 227 Hep dildür iden bu i' tibârı
İdrâk-i haqâyıkuñ medârı
- 228 Dil nokta-i mâ'-i ibtidâdur
Âşâr-ı zamâna mübtedâdur
- 229 Dil merkez-i devr-i ' âlem olmuş
' Ünvân-ı zuhûrı âdem olmuş

Şıfat-ı 'Aşk

- 230 Dil olmasa vâşıt-ı mezâhir
Olmazdı nuqûd-ı ' aşk tahir
- 231 ' Aşk ile bu kârgâh-ı ' âlem
Ma' mûre-i feyzdür dem-â-dem
- 232 Ger itmese ' aşk hükmin işbât
Âbâd olur mı bu harâbât

233 Dil ‘aşk ile hem-dem-i ezeldür
Ġayr onlara mûcib-i keseldür

234 Feryād bu ‘aşk u dil elinden
Kimdür bile bunlaruñ dilinden

Ta‘rîz-i Riyāzî ‘Aleyhi’r-rahme Der-Tafşîl-i Ahvāl

235 Hem-hāl gerek hayāl-i kâ’ıl
Bîhûde maqāl ne [ide] hâşıl

236 Ey mest-i mey-i ğurûr-ı ğaflet
Mestâne şitāba virme ruḥşat

237 Pür-şîb ü firāz-ı reh-güzāruñ
Taḥkîk degil senüñ bu kāruñ

238 Taḳlîd-i mecāri ḥükm-i taşdıḳ
Tevfîk olursa ide taḥkîk

3 [Rubā‘î]

[*Ahreb Vezni*]

Var ise eger mezāk-ı nûş-ı cānuñ
Ser-mest-i şarāb-ı ‘aşk ise ‘iz‘ ānuñ

Ḥāk-i reh-i ser-bezm-i ḥaḳîkat olagör
Bir cür‘a-i üftādesidür dil anuñ

*Süvimîn Ḥiṭāb-ı Sākî Der-Tertîb-i Bezm-i Raḳş-kārî ve Evşāf-ı Şeb Der-Ruṭûbet-i
Hevā-yı Bāĝ ve Ḥ‘āb-ı Mestān u Şubḥ-ı Mey-perestān u Ḥumār u [20b] Ḥamyāze-İşān
ve Terĝîb-i Bezm ü Bezm-i Sebū-keşān*

239 Sākî ḳanı ol şarāb-ı köhne
Dil-germi olan olur bürehne

240 Ol bādedür itdüren fedāyı
Tāc u güle şeh ü gedāyı

241 Bir gevhere iricek o kāndan
Mey-ḥ‘āre geçer cihān u cāndan

242 Mey midür o āteş-i muşavver
Reşk-āver-i āftāb-ı enver

Turkish Studies

Niyâz-ı Sâkı

- 243 Aç sîneñi bezmi eyle pür-tâb
Esbâbla olmaz 'âlem-i âb
- 244 Vir la' l-i lebünle câma ziver
Ârâyiş-i nev-bahârı göster
- 245 'Aks-i leb-i h'âhişümle şādân
Kıl gülşen-i sîneñi gülistân
- 246 Dil-germi-i tâb u şādmānī
Âyineñi ide reşk Mānī
- 247 Al destüne câmı devre başla
Gül-gönçe-i şâhı serve aşla
- 248 'Aks-i leb-i la' lüñ ile hem-vār
Kıl sâğara güş-vār-ı gül-nār
- 249 Ser-beste-i zülfün ola nāhid
Kıl revnağ-ı bāğı id-ber-id
- 250 Sâğar be-kef ol gehī hırāmān
Serd üzre kıranfül it nümāyān
- 251 Ol sâk-ı reviş-nümā-yı bī-tâb
Peymāneyi ide kân-ı sīm-âb

Şıfat-ı Raqs-kārī

- 252 Peymāne o kân-ı la' l-i vāye
Çeşmār ola mecma' -ı şafāya
- 253 Olursa n'ola kadeh şikeste
Dāmān-ı sebū miyān-beste
- 254 Çeşm-i dil ü cānı ide hayrān
Bāziçe-i nā-şinide fincān
- 255 Kim şive-i resm-i kâse-bāzī

Turkish Studies

- Geh 'işve-i nâz-ı kâr-sâzî
- 256 Rû-mâli hizmetüñle ser-bâz
Yoluñda şurâhî-i ser-efrâz
- 257 Kâküllerini idüp perîşân
Ol cilvegeh-i şafâda raqşân
- 258 Al destüñe çâr-pâre-i nâz
Erkân-ı vücûdı ol ber-endâz
- [21a]
- 259 Ser-püşuñ olup o şâl-ı nâ-yâb
Hürşîd-i cihâmı eyle bî-tâb
- 260 Olsın niğeh-i tenüñ şarâbuñ
Ser-pençe-i tâb-ı âftâbuñ
- 261 Etrâfuña iltifât eyle
Zânüñi bî-şebât eyle
- 262 Nâz ile olup yine hürâmân
Ol miğver-i çarğa reşk-i devrân
- 263 Her na' ra-i dâd-kâr-ı mihrüñ
Tâ yüregîn oynada sipihrüñ
- 264 Mestâne niğeh o çeşm-i mestân
Bağduqça harâb ola dil ü cân
- 265 Her cilve o gerden-i şiken-kâr
Bâziçe-i 'aql u dille oynar
- 266 Ol vaz' -ı garîb ü ol nümâyiş
Ol âfet-i 'aql u fikr ü dâniş
- 267 İnşâf budur birine uymaz
Cânın viren anı görse doymaz
- 268 Zerrîn-kemer ol miyân-ı dil-cû
Kılca kodı cânımı nedür bu

- 269 Dâmânca hod o perde-i nâz
Dil-ḥaste-i 'aşkuñ ile hem-râz
- 270 Pâ-bûsuña besdür ola pür-cûş
Yitmez mi miyânını der-âgûş
- 271 Kıl gâhi direng-i nâzeyn
İclâl-nümâ çü naḥl-ı mûmeyn
- 272 Pür-tâb idüp çü pertev-i nûr
Menzilgeh-i 'işreti idüp ṭur
- 273 Ol dâd-nevâz u kâm-ı her sū
Zânûya alup sebû-yı dil-cū
- 274 Kâküllerini idüp 'araç-çîn
Peymâneyi kıl gül-âb-ı âgîn
- 275 Mestânelügi bahâne buldum
Üftâde-i ḥâk-pâyuñ oldum
- 276 Al ele ayağı dem ḳademdür
Ṭoldur içelüm ki dem bu demdür
- 277 Engüştüñe cām hem-nesaḳdur
Yek-rûze hilâldür şafaḳdur
- 278 Günler bir avuçdur eyle iḳdām
Bir gün görelüm ki reşk-i eyyām
- 279 Cām ugrına çıḳdık encümeden
Yine gün uğurladık felekden
[21b]
Şıfat-ı Şeb
- 280 Seyr-i gül ü zevḳ-ı cām-ı gülfām
Ḳaldık yine bunda oldu aḥşam
- 281 Ey Ḥusrev-i şad-gulām-ı pervîz
Gül-gün-ı şafâya eyle mihmîz
- 282 Şeb-dîz-i süvâr-ı şevḳ olup dil

Turkish Studies

- Oldı saña hem-^ç inân-ı kâmil
- 283 Tâ gıceyi gündüze kıatalum
Câsûs-ı ğama yitüp tatalum
- 284 Şeb mi bu ya sâye-bân-ı zer-düz
Kırmış anı ehl-i ^ç ayşâ nev-rüz
- 285 Şeb mi bu ya h^çâb-ı râhat-ı cân
Şeb mi bu süvâr-ı çeşm-i hürân
- 286 Bu şeb bize ne dinirse dinsin
Bir ^ç ayş idelüm felek begensin
- 287 Mehtâbi-i şebde devr-i sâğar
Halvetgeh-i dil hayâl-i dil-ber
- 288 Luţfuñla olup hilâle hem-pâ
Bedr ola bu şebde câm-ı minâ
- 289 Kıadrin bilenüñ yanında bu şeb
Bin rüz-ı vaşl değer müretteb
- 290 Gel seyr-i kenâr-ı baĦra ğâhî
Kıl meş^ç al-i meyle sayd-ı mâhî
- 291 Demdür sürile ol keşti-i zer
Der-kâr ola genc-i bād-âver
- 292 Dil zevraĦ-ı âteşin-nevâle
Kullan görelüm riyâset eyle
- 293 BaĦr-ı ğama düşüren ğüzârı
Ol zevraĦ ile bulur kenârı
- 294 Çekmez ğam-ı rüzğârı her-bâr
Bu zevraĦı kim çekerse hem-vâr
- 295 Hürşid leb-i yemde ^ç âlem-i âb
Yârân-ı şafâ vü zevĦ-ı meh-tâb
- 296 Dîvânuñı kıor çü şâh-ı ^ç âdil
Kıl hükümüñi baĦr u berre şâmil

Turkish Studies

- 297 Tertîb ola bezmgâh-ı rindân
Hep yerli yerinde ura erkân
- 298 Tevcih-i münâşib-i şafâ it
İcrâ-i merâsim-i vefâ it
- 299 Meh-tâb-ı serâdur itse pâ-bûs
Şâhâne o gökde al fânûs
- 300 Hürşidveş al ele ayağı
Seyr eyleyelüm o şeb-çerâğı
- [22a]
- 301 Tâ ola bu şöhet-i şebistân
Keyfiyyet-i rûz-ı 'ide Һandân
- 302 Bir hoş nazâr it hevâ-yı bâğa
Bir feyz-i diger virür dimâğa
- Şıfat-ı Ruṭûbet*
- 303 Var ise dimâğda ru' unet
Tâb-ı mey ile gider ruṭûbet
- 304 Mey virmese i' tidâl-i hem-vâr
Peymâne olurdu dest-efşâr
- 305 Ol mertebe ter hevâ-yı gülşen
Bir lâleye döndi şem' -i rûşen
- 306 Bu luṭf-ı tarâvet ile Һandân
Devr-i kadehe nigâh-ı mestân
- 307 Enzâr ' aceb hevâ-yı terden
Şalkım saçağ oldu didelerden
- 308 Dünyâyı çü âftâb-ı pür-tâb
Pür eyledi feyz-i ' âlem-i âb
- 309 Sâķi göricek bu âb u tâbı
Yağmur gibi yağdurur şarâbı

- 310 Bilmez o nesīm-i gülşen-i cān
Uyḡu getirür hevā-yı yārān
Şıfat-ı Ḥ'āb-ı Mestān
- 311 Mestāna hücūm-ı ḡ'āb u rāḡat
Çün ni' met-i bī-ümīd ü minnet
- 312 Bir feyz-i basīṡ itdi ilḡā
Viridi dem-i rūḡa ḡükm-i ibḡā
- 313 Cān pertevine olunca vāşıl
Bu seyri unutdı dīde-i dil
- 314 Mey tābiş-i şubḡ-ı kāzib oldı
Seyyāre-i dīde ḡā'ib oldı
- 315 Kim ḡ'āb-ı şafā ider orada
Görsin bir iki piyāle bāde
- 316 Yārāna irince bī-mecāli
Devr itdi bir iki cām-i ḡālī
- 317 Şeb oldı şafā-yı bezm-i dil-teng
Sāḡar meh-i rūze oldı hem-reng
- 318 Sākīnūñ ayaḡı elde ḡaldı
Va' d-i keremin şabāḡa şaldı
- 319 Ṫāḡat nıgehine itdi şeb ḡoş
Bir iki ḡadeḡle oldı ser-ḡoş
- 320 Hem-bezm-i şafā olunca her ān
Uyḡu gözedür ol çeşm-i fettān
- 321 Sākī gözün aç ki ḡ'āb-ı ḡaflet
Erbāb-ı dile virür nedāmet
[22b]
- 322 Bu gerdiş-i çarḡ-ı bī-naḡardur
Tekrāri-i devri ḡ'āb-eşerdür
- 323 Al destüñe sāḡar-ı şabūḡı

Turkish Studies

Geldi şehirün dem-i fütûhı

Şıfat-ı Şubh

- 324 Şubh oldu tecelli-i sa' âdet
Tevfîk-i şafâda bir şadâkat
- 325 Hıoş geldi yine tefe'ül-i hâl
İkbâl-i tulû' -ı mihr ile fâl
- 326 Çîn ile simât-ı bezmi demdür
Bir fâl idelüm ki dem kademdür
- 327 Baş ola bisât-ı 'ayş u 'işret
Ya' nî okına berât-ı 'işret
- 328 Ser-pençeñ olup nişân-ı tuğrâ
Sâgar aña oldu beyzâ*
- 329 Mülk-i tene virme kayd-ı taşrîf
Emrûn ile kıl mu' âf-ı teklîf
- 330 Ol hükme şehir-i dil müselleme
Şalınmaz aña 'avâriz-ı ğam
- 331 Şal pertev-i âftâb-ı câmı
Vir revnağ-ı şân-ı şubh-kâmı
- 332 Mihr-i kadeh olsa pertev-endâz
Huffâş-ı ğam ola tiz-pervâz
- 333 Sâkî kerem it şabâh-ı hayrı
Yâd itme 'am-ı cihâni ğayrı
- 334 Ol kişver-i mihre pertev-efgen
Tâ sâye-i 'amm ola fûrû-ten
- 335 Renc-i ğam ile olanlar emvât
Gelsin harekâta hem-çü zerrât

* Bu mısradaki vezin hatalıdır.

- 336 Ey küngüre-i sipihr-i ʿ işret
Mihr-i ruḥuñ ile pür-leṭāfet
- 337 Āyīne-i dil hezār-pāre
Ḳıl bir günüñ ola biñ niṣāra
- 338 Göñlüm ele almağa bahāne
Peymāne elüñde yā segāna
- 339 Maḥmūruña eyle cebr-i ḥātır
Kāruñla ḥarāb-ı bī-nevādur
- 340 Üftādeñe gāhi dest-gīr ol
Baḡ ḥāline sen daḡı ḥabīr ol
- 341 Sensin sebeb-i helāki evvel
Gör yine tedārükin mükemmel
- 342 Dil sāḡaruñ oldı bī-ḡarārı
Evvelde yoḡ idi şan ḥumārı
[23a]
- 343 Tābişdih olunca cām-ı bāde
Kimdür getiren ḥumārı yāda
- 344 Ḳo fikr-i ḥumārı olma derhem
Fevt eyleme fırsatı geḡer dem
- 345 Bu meclise ḥiḡ gelür giderden
Kim oldı ḥalāş derd-i serden
- 346 Pür-fikret-i ʿ ayşdur zamāne
Maḥmūra ḥumārı bir bahāne
- 347 Meydür çü ḡidāsı ʿ aḡl u cānuñ
Kim serdedür iştiḥāsı anuñ
- 348 İtme kesel-i ḥumārdan dād
Ol kuvvet-i ḡalbi eyle imdād
- Şıfat-ı Ḥamyāze*
- 349 Ḥamyāze-i vehme düşme ez-ber
Tīr-i ḡama ḡarşı gögsini ger

- 350 Hamyâzenüñ inleyen murâdın
Bir câmla virdi ağızı dadın
- 351 Hamyâze degil o vaz' -1 maḥmûr
Şîrâne ğidâsına ider şûr
- 352 Şîrâne şunarsa n'ola rindân
Arslan südi derler aña yârân
- 353 Maḥmûr olup it şarâb-1 nâbı
Vir devr-i teselsüle cevâbı
- 354 Ey tünd-i nigâh-1 câm-1 gül-gün
Nâ-puḥte ḥayâle olma meftûn
- 355 Teşvîr-i taşavvurâtdan geç
Endîşe-i bî-şebâtdan geç
- Tergîb-i Bezm-i Şarâb*
- 356 Teklîfe bakup tevaḥḥuf itme
Ḥoş-ḥâl olıgör tekellûf itme
- 357 Hem-meşreb-i câm ol âdem oldur
Gel bezm-i şarâba âlem oldur
- 358 ' Âlem buña ittifâk-1 ' âlem
Mişlin bulamaz cihânda âdem
- 359 Gülzâr-1 müdâm-1 nev-bahârî
Bülbülleri hem-dem-i qarârî
- 360 Yâḳût-1 revân-1 cüy-bârı
Çün la' l-i müzâb-1 çeşmesârı
- 361 Bezminde çerâğı nûrdandur
Ḥavz u ḳadeḫi billûrdandur
- 362 Resm-i şeb ü rûzdan berîdür
Pes her ne desem aña yeridür

363 Şām u seher eyler anı devrān
Der-pey nice mihr ü mäh-ı tábān

[23b]

364 Şems ü kameri bir iki gūne
Mihr ü meh aña degil nümüne

365 İcmāli budur bu ey birāder
Hürşidsitān-ı nev^ç -i āher

366 Temsiline besdür ittifākı
Cām u leb ü gül-^ç izār-ı sākī

367 Bir kerre hele göreydüñ anı
Yād itmez idüñ cihān u cānı

368 Bildünse ne var bezm-i meyde
Āhir seni uğradur bu kayda

369 Mādām ki sende cān u dil var
Devrān-ı dām-ı ğamda avlar

370 Bir gün ola sözüme gelürsin
Fevt itme bu vaḳti sen bilürsin

371 Yād eyle ḳo fikr-i ğam ne virdi
Mazmūn-ı hitāb ki āşikārdı

372 Gözden geçir anı itme ihmāl
Tā ḳalmaya dilde jeng-i iḳbāl

4 Rubā'ī

[Ahreb Vezni]

Tā key olalum teşne-leb-i mey sākī
Ĝam itmededür kārını der-pey sākī

Yād eyleme aḳvāl-i cihānı demdür
Ṭoldur içelüm n'ola gerek ey sākī

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Çarümîn Hiṭâb-ı Sâkî Der-İşâret-i Yasağ u Mesâğ ve Fenâyi-i Dehr ve Giryey-i Mestâne ve Ta'rif-i Muḥâtaba vü Vâ'iz ü Nâşih ü Zâhid ü Şaḥne ve Tebdîl-i Kelâm Be-Taḥkîk-i Haḳîkat-encâm

- 373 Sâkî ele al yine ayağı
Ol dâğ-ı dil-i dem-i ferâğı
- 374 Feyz-âver ü kuvvet-i dimâğ ol
Şûriş-dih ü ruḥşat-ı ayağ ol
- 375 Fermân-ber ol bu hüküm-i dehre
Alınma teḥâlûf-i sipihre

İşâret-i Yasağ u Mesâğ

- 376 Yâd eyleyicek dem-i yasağı
Rindün kesilür eli ayağı
[24a]
- 377 Olma ğam-ı dehre dâğ-ber-dil
Bu vaḳti ğanîmet-i şafâ bil
- 378 Vaḳtinde görülen iş bükilmez
Meşhûr budur geçen egilmez
- 379 Olmaz bu cihânda ğamsız eyyâm
Kim gördi bezimde cür' a-i câm
- 380 Eşyâda hilâf u ' ayn-ı maḳşûd
Lâ-büd olur bir ile mevcûd
- 381 Mey-ḥâneye kapu yapan üstâd
Açup kapamaḳla kıldı bünyâd
- 382 Hoş gör gehi piçiş yasağı
Hoş gele keş-â-keş mesâğı
- 383 ' İrfâna bulan reh-i taşarruf
Ezdâdla eylemiş ta' arruf
- 384 ' Ârif olup eyle sohbet-i cân
' İrfân budur ey güzîn-i yârân

- 385 Endiŕŕe-i rüzgârdan geç
Bîŕ ü kem-i kâr u bârdan geç
- 386 Her ne adar itse de azâ dâd
Ehl-i dil olur aña rızâ-dâd
- 387 AĖŕŕam iledür gün itme Ėaflet
Der-kârdur ‘âķıbet nedâmet
- 388 Her-kes bu cihânda kâm almaz
Her dem bu vaķt böyle almaz
- 389 Aldanma görüp bu naķŕ-kârı
Esbâb-ı Ėazândur bahârı
- 390 Biñ kerre bu ŕüreti bulup bâğ
Evzâ‘ -ı zamâna itdi pür-dâğ
- İŕâret Be-Fenâ-yı Dehr*
- 391 Pür-nefĖa-i tâb-dâr-ı nev-rüz
Der-peydür aña Ėilâf-ı ŕad rüz
- 392 Pey-der-pey-i kâr-ı berf ü bârân
Elbetde ider bu bâĖı tâlân
- 393 Baŕuña elüñ degerken ey yâr
Ėo fikr-i tedârük-i diger-bâr
- 394 Baŕa ıķamazsuñ ol daĖal-bâz
oķ baŕlıdur olma pek ser-efrâz
- 395 Bu na‘ -ı felek olaldan icâd
Anuñla Ėoriŕdi nice üstâd
- 396 Manŕübesini ŕayın toķuz ķat
Açmazdan oldu aña ŕeh mat
- 397 esbânına gelmeyüp müdarâ
Dar oldu baŕına tâc dârâ
- [24b]
- 398 Ferzâne geçen olur kepâde
Bir dem dağı sürmeden piyâde

Turkish Studies

- 399 Demdür süregör şafâ-yı   işret
Çok   ömr sürem deme nihâyet
- 400 Bu mankâla-i düvâzdeh hâne
Şarf eyledi öyle çok hıızâne
- 401 Hem-râz gibi görindi zârî
İtdi nice râz-dâni zârî
- 402 Bu Őeř-der-i bî-güşâd u bî-dâd
Bir pulluđı oldu nice nerrâd
- 403 Sen resm-i ayağı gözle bu dem
Baş bađlamađ olmaz aña her dem
- 404 Âhir olacađ bu bezm ber-bâd
Mey Şun bize her çi bâd âbâd
- 405 Devr eyleyeli bu bezm-i   âlem
Nüşı bî-niř u sūrı mâtem*
- 406 Ferdâ ğamını řo gün bugündür
El   âlem ile gelen düğündür
- 407 Var ola elünde sâğar-ı mül
Yođ yerine řo cihâni ey gül
- 408 Bir câm gören be-  aşđ-ı sâķî
Almaz gözine bu nüh revâķı
- 409 Gencür-ı hıızâne-i keremsin
Dâdâr-ı memâlik-i himemsin
- Şıfat-ı Girye-i Mestân*
- 410 Demdür kerem it ki nâm-ı hâtem
Hem ķâfiye oldu aña mâtem
- 411 Bezm-i mey-i girye-hîz-i mestân
İķbâline dehrüñ oldu řesbân

* Bu mısradâ vezin hatalıdır.

- 412 Resm eyle o bezm-i girye gāhī
 almaya gözümde mihr ü māhı
- 413 Ol giryedür āb-rūy-ı mestī
 Yād-āver-i şöhet-i elestī
- 414 Gülzār-ı dilūñ bu nev-bahārı
 Ol giryeden oldu āb-yārī
- 415 Sāgar be-kef itse girye-kārı
 Cām eyler anuñla feyz-bārı
- 416 Ol girye-i hancerin hırāşı
 Ya' nī ofudağ u irtı' āşı
- 417 Lerzende idüp teb-i nedāmet
 Dilden oparur ğam-ı melāmet
- 418 Ol girye çü ra' d-ı ber-efşān
 Nā-çār ola sūzişı nümāyān
 [25a]
- 419 Bu hālet ile çü rind-i mey-nūş
 İnbī dimāğın ide pür-cüş
- 420 Ol atre buña olunca vāşıl
 Biñ meyden oldu [dağı] kāmıl
- 421 Her atresi ola ' özr-h'āhī
 Deryā adar olsa da günāhı
- 422 Bu hāleti yād itdügüm dem
 oluğdı gözüm çü vaqt-i şebnem
- 423 Sāı bizi aldı fikr-i dünyā
 Al destūñe sen de cām-ı minā
- 424 ' Āleme o resm-i ' ibret-encām
 Āyīne-i i' tibāridür cām
- 425 Avāl-i sipihr ü sırr-ı eflāk
 Çoğ bāde gerek ki ola idrāk

Turkish Studies

- 426 Endîşe-i in ü âna bakma
Yârânı bu intizâma bakma
- 427 Mey şun yitişür la' alle vü sevf
Ekmez tarı serçeden iden havf
- 428 Bî-bâk içelüm şarâbı bî-bâk
Ser-mest-i dü ' âlem ola idrâk

Hîtâb-ı Zâhid

- 429 Teşviş-i zamîr ü ta' n-ı zâhid
Andan bize bir şey olmaz 'âyid
- 430 Âkîl bed ü nîk ü ğayrı n'eyler
Her-kes ne iderse kendün'eyler
- 431 Zâhid varak-ı digerdür ' âlem
Ol sen yine bildüğüne hoş-dem

- 432 Sen añladığıñ degil bu hâlet
Benden saña bir kulac hüccet

Hîtâb-ı Vâ' iz

- 433 Vâ' iz ne ise murâdı bulsın
Añmış bizi zikri hayr olsun
- 434 Söz bulmada kalır idi hayrân
Olmasa diline söz mestân
- 435 Ey vâ' iz-i türş-rû-yı nâ-şâd
Mestâna nedür bu ğayz-ı bî-dâd
- 436 Gögsinde eli bir iki nâlân
Gögsüñde ' ucbuña yok mı imân

Hîtâb-ı Nâşih

- 437 Nâşih şuyı okudur içersin
Ahvâl-i şırâtı tiz geçersin

Turkish Studies

- 438 Var kendü şarāb-ı Kevşerüñ iç
Tek cām-ı meye tokunmadan geç
- 439 Hıalıt eyleme nuşhuña şabūhī
Besdür bize tevbe-i naşūhī
- [25b]
- 440 Sen çekme bizümle kayd-ı tevbe
Her kāmūña biñ şevāb-ı Ka' be
- 441 Mestī reviş-i şalāhumızdur
Tevbe bizüm ıstılāhumızdur
- 442 Ey şeyh nedür bu dahl-i rindān
Re'yüñle midür nevāl-i gufrān
- 443 Bil haddüñi ey tabi' at-ı hām
Ağzuñ kaşığı degil senüñ cām
- 444 Şeytāna uyup bize ulaşma
Peymāneye katı pek dolaşma
- 445 Kō girme günāhuma müdāmī
Ārāyış-i meclis itme cāmı
- 446 Alma meyi ağzuña haţādur
Kes dilüñi başuña belādur
- 447 Mey-hāneye kaçmışız elüñden
Tek kırtulalum senüñ dilüñden
- 448 İşrār-ı derūnuñ eylemiş pür
Olmış olacaķ saña işüñ gör
- 449 Öldürdi bizi fuzül dāduñ
Var sağılıgıla nedür murāduñ
- 450 Olmış tıtalum ma' arifüñ çok
Bir cāmumıza taħammülün yok
- 451 Sen cāmıla hem-dem olamazsın
Rindāna ne virdüñ alamazsın

Turkish Studies

- 452 Ğavġâyı Őanma sz dkendi
 ˘Tut ykmi bâcuñ al efendi
- 453 ‘Aql ile ise cevâb bizden
 Mecnna neden hiřâb sizden
- Hiřâb-ı Őaħne*
- 454 Rindâna ‘am-ı cefâyı Őaħne
 Besdr bu tekerrr-i sefeh ne
- 455 YoĖ ise nevâziř-i mrvvet
 Olmaz mı nişâm-ı resm-i nevbet
- 456 Ey Őaħne-i ĥod-pesend  bi-dâd
 Feryâd elnden ey fr-zâd
- 457 Bsde kemn ruřŐat olma
 Dâğ-ı dil-i ehl-i furşat olma
- 458 Maķřd nedr bu cst  cdan
 Hengâme-i dâr u Ėir  ĥdan
- 459 ˘Tutmaķ diler iseñ işte dâman
 ˘Tutma ķo ‘alâķasız Ėirbân
- 460 Men‘n bize tâziyâne oldu
 İdmânumıza bahâne oldu
- [26a]
- 461 Begřde cebn-i faħr-nâkiz
 Destân-zen-i nağme-i ři pâkiz
- 462 Őâbit ola ĥkm-i ĥrmet-i ‘âm
 Ėo renciř-i ĥâřı olma bed-nâm
- 463 Sen vâķıf-ı ĥâl iken bu kâra
 Bâ‘ iř ne ola bu kâr-ı zâra
- 464 Tâ key bu cefâ-yı nâ-ħarfi
 İnşâf mdur sitem řarfi

- 465 Dünyāya eger gerekse cellād
Lāzım mısın olmağ fūrū-zād*
- 466 Olma hele pek de lāubāli
Elden koma gāhi ihtimāli
- 467 El nice hemān olur görürsin
Bir gün yaqayı ele virürsin
- 468 Qo naḥveti olma ğadr-i nā-dān
Ol ḥükm-i kazāya dest-efşān
- 469 Hep ḥadden aşurmuşız qarārı
İnşāf vire Cenāb-ı Bārī
- 470 Bir gün ola ire fazl-ı Raḥmān
Bu işlere cümlesi peşimān
- 471 Ser-germ ide cām-ı feyz-i Ğaffār
Tevfīk ola ḥayr ʿākıbet-i kār
- Tebdīl-i Kelām-ı Taqrīr-i Haḳīkat-encām*
- 472 Sākī kanı ol şarāb-ı dil-cū
Leb-teşne-i ḥaşretüm baña şu
- 473 Ol bāde ki feyz-i ğam-zidāsı
Rūḥ oldu esīr-i mübtelāsı
- 474 Ol āb-ı ḥayāt u Hızr-ı cānı
Ol feyz-i şafā-yı cāvidānı
- 475 Ol muştalih-i lisān-ı maʿhūd
Yaʿnī o medār-ı feyz-i meşhūd
- 476 Mey-ḥānesi ʿaşq u sāğarı cān
Bir neşvesidür kemāl-i idmān
- 477 Ol meydür o kim şafā-yı sekri
İtdi nice ehl-i şıdķı bekrī

* Bu mısradā vezin hatalıdır.

- 478 Peygâr-ı hevâ-yı ğamla yorgun
Mey-ĥânedede aldı dil soluĝun
- 479 Geldüm ħapuña ĝarîb ħalmam
Me'mûl ki bî-naşîb ħalmam
- 480 Mey-ĥânedür ol sarây-ı 'âlî
Dergâh-ı merâtib-i me'âlî
- 481 Bu maĝsim-i rızĝ-ı ehl-i dildür
Aĥkâmı ser-âmed-i fazıldur
[26b]
- 482 Ol pîr-i Hızır nigâh-ı hoş-dem
Hâzır ola himmeti dem-â-dem
- 483 Eyle nice güm-reh-i Hudâ'yı
Şâh eyledi nice yüz gedâyı
- 484 Ol pîr-i şafâ-penâh-ı irşâd
Bu merkeze oldu şeyĥ ü üstâd
- 485 Ol dergehüñ oldu ĥâk-râhı
Şad külhânı gibi dîn penâhı
- 486 Gör şemse-i tâĝın eyle temyîz
Bir zerresi oldu Şems-i Tebrîz
- 487 Semtin vireyin selîĝasuña
Cân ħo kişi ħapusıdur o yaña
- 488 Erbâb-ı mezâĝına cinândur
Güyâ ki o çâr-sû-yı cândur
- 489 Bir mertebe mecma'-i mü'eşşir
Ta' bîr idemez cân-ı ħâşır
- 490 Sözle bilinür [mi] remz-i 'irfân
Zevĝın alan eyler anı iz'ân
- 491 Ĥatm oldu bu yerde cüst ü cüyum
Çekdi beni topraĝum ya şuyum

Turkish Studies

- 492 Cān ile bu apuda ul oldum
 sāyiř-i ālī bunda buldum
- 493 Ne cān u ne minet-i cihāndur
 Kārum řeb ü rūz nūř-ı cāndur
- 494 Dil itdi vedā' -ı bezm-i ivān
 Mey-āneye gelsin isteyen cān
- 495 biřhorum anda oldu ta' yīn
 Derd-i mey ile itām-ı miskīn

5 Rubā'ī

[Ahreb Vezni]

Sāī-i dem ki her geh dili řād itdūn
 Ben āne-arāb-ı amı ābād itdūn

atm oldu meger sende kemāl-i isān
 urbān olayum tamām imdād itdūn

*ātīme-i Sāī-nāme Be-İ' tizār-ı Teābül-i Riyāzī 'Aleyhi'r-rame ve İntiqāl-i Kelām
 Be-İftiār-ı Hod-gāmī ve Tenzil-i Maām Be-Mutezā-yı Nefsü'l-emr ve Mūnācāt
 Be-Dergāh-ı āī'l-ācāt*

[27a]

- 496 Ey āme yiter sūan dırāzı
 Dinletdūgi dāstān-ı rāzı
- 497 Virdūn sōze aylı tāb-ı ināb
 Pūr-gū ider ādemi mey-i nāb
- 498 Besdūr bu maāmda arār it
 Ser-ořluđı o gel i' tizār it
- 499 Bir are-i bāde ile oldum
 Bir cām-ı mest-i bī-od oldum*
- 500 Bu mertebe zānn idüp kemāli
 Yazdum bu rūsūm-ı īl ü ālī

* Bu mısradā vezin hatalıdır.

501 Dil-germi-i demle hoş bulındum
Çün cām-ı nigün boş bulındum

502 Yapdum bu sevād-ı bî-esāsı
İdrāküme eyledüm kıyāsı

503 Endiše-i piş ü pesde gāfil
İtdüm anı bu maqāma vāşıl

Du'ā-i Raḥmet Ber-Revān-ı Riyāzī

504 Müsveddemüñ ola mı beyāzı
Rāzī mi olur buña Riyāzī

505 Ol mu' cize-kār-ı şî'r ü inşā
Taqlīd kabūl ider mi ḥāşā

506 Gül-gönçe-i rūḥı ola kat kat
Şād-āb-ter-i bahār-ı raḥmet

507 Der-dest olup müdām-ı cāmı
Mey-ḥāne-i 'aşq ola maqāmı

508 Olmaz o hezār beyte şānī
Kim her biri maḥzen-i ma'ānī

509 Ol genc-i beyān bu düzd-i müflis
Bu cām-ı tehī o nuql-ı meclis

510 Bu kaṭre o sāğar-ı leb-ā-leb
Ol rūḥ-ı muşavver ü bu ḳālīb

511 O nazm-ı ḳadīm-i dilsitāndur
Bu resm-i havādīş-i zamāndur

512 Ol ümm-i kitāb bu maḳāle
Ol faşl-ı ḥiṭāb bu risāle

İ' tizār-ı Taqlīd

513 Var mı buña ḥiç tenāsüb-i ḥāl
Heyhāt be-resm-i ḥükm-i muḥāl

Turkish Studies

- 514 Bilmezlüg ile düşüp bu kâra
Harc eyledüm ‘ömri rûzgâra
- 515 Bîhûde bu kayd-ı renci çekdüm
Maşûlimi şûre zâra ekdüm
- 516 İtdüm olup aña cür‘ a-ḥ‘âhı
Rûy-ı dili ferş-i bezmgâhı
[27b]
- 517 Ol tu‘me-i dil-pesend-i ‘irfân
Olmadı dehân-ı kâma çesbân
- 518 Yıkdı beni bu hevâ-yı ta‘zîr
Oldı nefesüm baña gelü-gîr
- 519 Sersemlüg ile bu ḥâl-i zâre
Düşdüm ğam-ı ıztırâb-kâra
- 520 Her kim sebep oldı ise bulsın
And içeyüm aña tevbe olsun
- 521 Oldı olacak bu yâdgâra
Şimden girü var mı buña çâre
- 522 Gör her ne ise bunı bu resme
Bir sürçen atıñ başını kesme
- 523 Gûş eyleme kavı-i bî-şebâtı
Yevm kullı (?) vü kubbeti devâtı
- 524 İnşâf u inşâf ey birâder
Olmazsa anuñla bu ber-â-ber
- 525 Bu ḥüsn-i reviş bu resm-i zîbâ
Pek de yabana atılmaz ammâ
- 526 Gör luḫ-ı kemâl-i intisâbı
Seyr it bu ḥiṭâb-ı müstetâbı
- 527 Bu nüsha-i âḫirü’z-zamândur
Nesh-i mütekaddim-i beyândur

Turkish Studies

- 528 Anda ne ki var bunda mevcûd
Bu pençe-i mihr o zıll-ı memdûd
- 529 Sihr ise o nev-zuhûr-ı eyyâm
Taqlîd degil bu maḥz-ı ilhâm
- 530 Meydân-ı hünerde ḥâtır olmaz
Lâf ile kişi bahâdır olmaz
- 531 Bu gidiş ile o bād-peymâ
Meydân başına irdi yek-tâ
- 532 Kesdirmeden aldı pişgâhın
Dil geçdi anuñ ḳubûb külâhın
- 533 Pes eyledi erlûgüme ikrâr
İtdüm aña ben de terk-i peygâr
- 534 Bu şevkle ‘aşkına ṭol’ıçdüm
Aña bir iki laṭife geçdüm
- 535 Nefsü’l-emir öyle vâқи’ü’l-ḥâl
Kem düşmedi bu daḫi be-her-ḥâl
- 536 Bu nazm-ı lisân-ı ḳavm-i ‘işret
Çoḳ temmet ile olur bu şûret
- 537 Baḳma o nizâm-ı kerr ü ferre
Ḥoşdur bu edâ-yı rûz-merre
- [28a]
- 538 Sâde güzeli laṭif ü ḥurrem
Nev sâḫte resm-i ḫarc-ı ‘âlem
- 539 Hem tecribe ḫâme gûne itdüm
Taḫmîn ile bir nümüne itdüm
- 540 Gör luṭf-ı kemâl ü feyz-i rüşdi
Olur mı dir iken oladışdi
- 541 Bu semt-i sūḫan şafâ-nazardur
Söz söylemek anda bā-hünerdür

- 542 Şüretde egerçi güft ü gûdur
Bu da bir uğurlayın çapudur
- 543 Açmazdan o levme girdi bu yol
Çaldı o çapuda oldu mağfûl
- 544 Bu h̄ân-ı beyân-ı mâ-ğazardur
Ya' nî bu müfid ü muhtaşardur
- 545 Taḥşîl-i murâda luḫf-ı icmâl
Taḥkîk budur ki virmez imlâl
- 546 Zann itme ki bunda söz dükendi
Bir kıldan alur alan efendi
- 547 Her birisi başka bir eşerdür
Ne ân ki bu mübtedâ haberdür
- 548 Gûş eyledi böyle nice gavgâ
Ḥaşr olmadı müdde'â-yı ma' nâ
- 549 Bî-ḥad berekât-ı cām-ı ' irfân
Bir feyz-i dem-i Ḥalîl-i Raḥmân
- 550 Bir cür' ası ile itdi hem-vâr
Şad şüre zemîn-i ṭab' ı gülzâr
- 551 Baḫr-ı sühanuñ nihâyeti yok
Sîr-âb olur şinâveri çok
- 552 Olmuş iki ḫarf ile mükerrerem
Şad-âb-ı beyân riyâz-ı ' âlem
- 553 Bu sâhil-i baḫre kimse yitmez
Bir kûze şu almağıla yitmez
- 554 Bir kaçresine yazılsa nâme
Ser-rişte yiter ile'l-қыyâme
- 555 Luḫf u kerem-i kemâl-i Ḥallâk
Virmiş aña mâye feyz-i iṭlâk

Turkish Studies

- 556 Bîhûde nedür bu kayd-ı taḥṣîṣ
Şer'î mi kelâm-ı 'örfî tenṣîṣ
- 557 Oldukça viren nesîm-i ihsân
Deryâ-yı 'aṭâ olur ḥurûṣân
- 558 Bezl-i tuḥaf anda bî-kederdür
Her-kes alabildüğü kadardur
- [28b]
- 559 Ol kândan oldı cümle zâhir
Âṣâr-ı beyân pür-mü 'eṣṣir
- 560 Her seyr idenüñ o gülsitânı
Aḥbâbına var bir armağanı
- 561 Kılmıṣ aña düşden güzârı
Bir berg-i güzârı yâdgârı
- 562 Oldum o şafâya şevk-âmîz
İtdüm bunu ben de dest-âvîz
- 563 Bu düşdi baña naşîb müzdür
Maḥşûl-i nevâl-i pür-'uṣfûr
- 564 Hep ḥâşıl-ı kişt-zâr-ı cândur
Ser-mâye-i ḥırmen-i beyândur
- 565 O toḳluğa olmadum müdânî
Hep kendüm eker biçerdüm anı
- 566 Bu nazm-ı le 'âli-i ma'ânî
Ya' nî ki bu meşnevî-i şânî
- 567 Hep cevher-i baḥr u kân-ı dildür
'Âdiyye vü qarız ile degildür
- 568 Dil-teşne leb-i müdâm-ı inşâf
Ser-bezm-i beyâna itdüm ithâf
- 569 İtmem buña imtinân-ı ḥizmet
Bir cür'a degerse câna minnet

Turkish Studies

- 570 İbrāma düşürdüm intizāmı
Ma' zūr tutar bunı Nizāmı
- 571 Besdür bu nevā Na'im besdür
Hep güft ü şinid-i nev-hevesdür
- 572 Kıl hātīme-i maqālī tekml
Hüsn-i reviş-i hulūşı tezyıl
- 573 İhlāş-ı derūnuñ ile hāzır
Maqşūd du' ādur evvel āhir
- 574 Yā Rab be-şafā-yı 'ālem-i 'aşk
Yā Rab be-vefā-yı hem-dem-i 'aşk
- 575 Yā Rabbi be-feyz-i cām-ı 'irfān
Yā Rabbi be-tāb-ı hāl-i mestān
- 576 Yā Rabbi be-devr-i dā'im-i 'aşk
Yā Rabbi be-hük-m-i kâ'im-i 'aşk
- 577 Yā Rab be-işâret-i mecâzî
Yā Rab be-ḥaḳîḳat imtiyâzî
- 578 Yā Rabbi be-zevk-ı cām-ı taḳîḳ
Yā Rabbi be-şevk-ı kām-ı tevfiḳ
- [29a]
- 579 Yā Rabbi be-bîniş-i başîret
Yā Rabbi be-dāniş-i ḥaḳîḳat
- 580 Yā Rabbi be-şubḥ-ı mey-perestān
Yā Rabbi be-şıdḳ-ı hāl-i mestān
- 581 Yā Rabbi be-güft ü güy-ı zāhid
Yā Rabbi be-cüst ü cüy-ı 'ābid
- 582 Yā Rab be-neşâḫ-ı şevk-ebrār
Yā Rab be-sürür-ı şevk-aḫyār
- 583 Yā Rabbi be-yā Rabb-i sa'idān
Yā Rabbi be-yā Rabb-i şehidān

Turkish Studies

- 584 Yâ Rab be-icâbet-i tecellî
Yâ Rab be-işâbet-i tesellî
- 585 Eylemedi mest-i cām-ı ihlâş
Hem-ḥâl-i şafâ-yı şoḥbet-i ḥâş
- 586 Hem dâd u sitâd-ı cân olup dil
Tâ kim ola feyz-i ‘aşka kâbil
- 587 Ma‘mûre-i ‘aşkda ḥarâb it
Peymâne-i ‘aşka hem şarâb it
- 588 Ser-nâmeme ola zîb ‘ünvân
Ârâyiş-i dürr resîd-i ḡufrân
- 589 Vir ḥüsn-i rızâ vü feyz-i irzâ
‘Aşkuñ ile eyle ḥatm ü imzâ

6 Rubâ‘î

[Ahreb Vezni]

Yâ Rab kerem eyle bu dil-i hem-ḥâle
Ḥasret-zedeyem o feyz-i ‘ale’l-‘âle

Qıl maḥrem-i bezmgâh-ı tevḥîd beni
İḥsânüñ olup şelâşe-i ḡassâle

KAYNAKÇA

- ABDULKADİROĞLU Abdülkerim (1997). “Sâkînâme-i Belîğ”, **Kültürümüzden Esintiler**, Ankara.
- AÇIKGÖZ Nâmik (1986). Riyâzî, **Hayatı ve Eserleri (Dîvân, Sâkînâme ve Düstûrî’l-Amelin Tenkidli Metni)**, Basılmamış Doktora Tezi, Fırat Üniv. SBE., Elazığ.
- AÇIKGÖZ Nâmik (1988). “Tahkiyevî Bir Metin Olarak Riyâzî’nin Sâkînâmesi”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 55.
- AÇIKGÖZ Namık (2008). “Riyâzî”, **TDVİA**, C. 35, İstanbul.
- ARSLAN Mehmet (2000). “Süleyman Celâleddin ve Üç Eseri: Sâkî-nâme, Mevlid-i Cenâb-ı Alî, Devir-nâme”, **Osmanlı Edebiyat-Tarih-Kültür Makaleleri**, İstanbul.
- ARSLAN Mehmet (2003). **Aynî Sâkînâme**, İstanbul.
- ARSLAN Mehmet (2007). “Türk Edebiyatı’nda Hamse”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C. 5, S. 9, İstanbul.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

- ARSLAN Mehmet (2012). **Sâkî-nâmeler**, İstanbul.
- BURSALI MEHMED TÂHİR (2000). **Osmanlı Müellifleri I-II-III**, Haz. Cemâl Kurnaz-Mustafa Tatçı, C. 2, Ankara.
- BÜYÜKKARCI Fatma (1995). “Sâkînâme Türü ve Aynî'nin Sâkînâmesi”, **Yazıdan Söze: Edebiyat Sohbetleri**, 19-21 Nisan 1995, Boğaziçi Üniv., İstanbul.
- BÜYÜKYILDIRIM Ayşe (2009). “Kâşif ve Sâkî-nâmesi”, **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S. 39, Erzurum.
- CANIM Rıdvan (1991). “Türk Edebiyatında Sâkî-nâmeler”, **Milli Eğitim Dergisi**, S. 106.
- CANIM Rıdvan (1996). “İşretnâme Tasavvufî Bir Eser midir?”, **Akademik Araştırmalar**, S. 1.
- CANIM Rıdvan (1998). **Türk Edebiyatında Sâkînâmeler ve İşretnâme**, Ankara.
- CANIM Rıdvan (2009). “Sâkînâme”, **TDVİA**, C. 36, İstanbul.
- CÂVİDE LUTFİ (1931-32). **Sâkînâmeler**, Mezuniyet Tezi, İstanbul Üniv.
- COŞKUN Ali Osman (1994). “Sâkînâmeler ve Kafzâde Fâizî'nin Sâkînâmesi”, **Ondokuz Mayıs Üniv. Eğt. Fak. Dergisi**, S. 9, Samsun.
- ÇENELİ İlhan (1972). “Türk Edebiyatında Sâkî-nâmeler”, **Türk Kültürü**, C. 10, S. 115.
- ÇINAR Bekir (2002). “Tıflî Ahmed Çelebi ve Sâkînâme'si”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S. 12, Niğde.
- ÇİÇEKLER Mustafa (2004). “Mesnevi”, **TDVİA**, C. 29, Ankara.
- DEMİR Yavuz (1988). “Şeyhülislâm Yahyâ Efendi ve Sâkînâmesi”, **Milli Kültür**, S. 62.
- GIBB E.J. Wilkinson (1999), **Osmanlı Şiir Tarihi- A History of Otoman Poetry**, Tercüme: Ali Çavuşoğlu, Ankara.
- HAFIZ HÜSEYİN AYWANSARAYİ (1978). **Vefeyât-ı Selâtin ve Meşâhir-i Ricâl**, Haz. F. Ç. Derin, İstanbul.
- HAFIZ HÜSEYİN AYWANSARAYİ (2012). **Vefeyât-ı Ayvansarâyî**, Haz. Ramazan Ekinci, İzmir.
- İSMAİL BELİĞ (1985). **Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr**, Haz: Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Ankara.
- KARAHAN Abdülkadir (1980). “Sâkînâmeler”, **Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri**, İstanbul.
- KARAİSMAİLOĞLU Adnan (1992). “İran Edebiyatında Sâkînâmeler”, **Selçuk Üniv. SBE. Dergisi**, S. 1, Konya.
- KARAİSMAİLOĞLU Adnan (2009). “Sâkînâme”, **TDVİA**, C. 36, İstanbul.
- KÂTİP ÇELEBİ (1941). **Keşfü'z-Zünûn**, Haz. Şerefettin Yaltkaya, Kilisli Rifat Bilge, C. 5, Ankara.
- KAYA Bayram Ali (2000). “Azmi-zâde Hâletî'nin Sâkî-nâmesi”, **Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları**, Ağâh Sırrı Levend Hâtıra Sayısı II, Harvard University.
- KOMİSYON (1969). **İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu**, C. 1-2, İstanbul.

- KORTANTAMER Tunca (1997). **Nev'î-zâde Atâyî ve Hamse'si**, İzmir.
- KORTANTAMER Tunca (2004). "Sâkinâmelerin Ortaya Çıkışı ve Gelişimine Genel Bir Bakış", **Eski Türk Edebiyatı Makaleler**, Ankara.
- KÖKSAL M. Fatih (2005). Türünün Farklı Bir Örneği: Kastamonulu Abdülahad Nûri'nin Farsça Sâkî-nâmesi", **Klâsik Türk Şiiri Araştırmaları**, Ankara.
- KUZUBAŞ Muhammet (2007). **Atâî'nin Âlemnümâ (Sâkinâme) Mesnevisinin Karşılaştırmalı Metni ve Konu Bakımından İncelenmesi**, Ondokuz Mayıs Ün. SBE. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun.
- LEVEND Ağâh Sırrı (1984). **Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar**, İstanbul.
- LEVEND Ağâh Sırrı (1988). **Türk Edebiyatı Tarihi Giriş**, C.1, İstanbul.
- MENGİ Mine (1990). "İşret-nâme-i Mesîhî Üzerine", **Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi**, C. 6, S. 17.
- MUSTAFA SAFÂYÎ EFENDİ (2005). **Tezkire-i Safâyî, (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks**, Haz. Pervin Çapan, Ankara.
- MÜSTAKİM-ZÂDE SÜLEYMAN SA'DEDDİN EFENDİ (2000). **Mecelletü'n-Nisâb**, Tıpkıbasım, Ankara.
- NÂ'İL TUMAN (1999). **Tuhfe-i Nâ'ilî**, Tıpkıbasım, Haz. Cemâl Kurnaz-Mustafa Tatçı, C. 2, Ankara.
- NA'İM. **Gülzâr-ı Na'im**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 3766/5.
- OKUMUŞ Sait (2009). "Benlizâde İzzet Mehmed Bey'in Sâkinâmesi, **Hikmet İlmi Araştırma Dergisi**, S. 14.
- ÖZTEKİN Ali (1996). **Gelibolulu Mustafa Âlî Câmi'u'l-Buhûr Der Mecâlis-i Sûr**, Edisyon Kritik ve Tahlil, Ankara.
- ÖZTEKİN Nezahat (1991). "Âlî'nin Surnâmesindeki Vezin Değişiklikleri", **Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, Ege Ün. Edebiyat Fak. Yay., VI. (6)
- PALA İskender (?). **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Ankara.
- SÂLİM EFENDİ (2005). **Tezkiretü's-Şu'arâ**, Haz. Adnan İnce, Ankara.
- SARI Mehmet (1995). "Sabûhî'nin Türkçe Sâkinâmesi", **Nihal Atsız ve Nejdî Sencer Armağanı**, Afyon.
- ŞEMSEDDİN SÂMÎ (1996). **Kâmûsu'l-Âlâm**, Tıpkıbasım, C. 6, Ankara.
- ŞEYHİ MEHMED EFENDİ (1989). **Şakâyık-ı Nu'maniye ve Zeyilleri, Vekâyü'l-Fuzalâ II-III**, Haz. Abdülkadir Özcan, C. 4, İstanbul.
- Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü** (1988). Haz. Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey, Ankara.
- TUĞLUK Adviye (1941-42). **On Yedinci Asır Sâkî-nâmeleri**, Bitirme Tezi, İstanbul Ün.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi -Devirler, İsimler, Eserler, Terimler-** (TDEA) (1982). C. 6, İstanbul.

Türk Dünyası Edebiyatı Ansiklopedisi (2004). C. 6, Ankara.

ULUDAĞ Erdoğan (1997). “Türk Edebiyatında Sâkînâmeler ve Bahâyî'nin Sâkînâmesi”, **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enst. Dergisi**, S. 9.

ÜNVER İsmail (1986). “Mesnevi”, **Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)**, S. 415-417. Ankara.

ÜNVER İsmail (1993). “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **DTCF Türkoloji Dergisi**, C. XI, S. 1, Ankara.

ÜSTÜNER Kaplan (2012). “Divan Şairi Na'ım ve Gülzâr-ı Na'ım Mesnevisi”, **Uluslararası VIII. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Ali Emîrî Hatırasına)**, Yayınlanmamış Bildiri, 15-17 Kasım, Diyarbakır.

YAZICI Tahsin-Cemal Kurnaz (1997). “Hamse”, **TDVİA**, C. 15, İstanbul.